

†
ihs

**DE KARAKTERISTIEKEN
VAN DE
JEZUÏETENOPVOEDING**

†
ihs

Gepromulgeerd door Pater Generaal P.H. Kolvenbach op 8 december 1986.

Verschenen in de Acta Romana Societatis Jesu, vol. XIX, fasciculus III – anno 1986, pp. 767-955, de Engelse, Spaanse en Franse Versie onder de gemeenschappelijke Latijnse titel: De proprietatibus educationis iesuiticae.

INHOUDSTAFEL

[Woord vooraf van de vertalers](#)

[Inleiding](#)

De karakteristieken van de jezuïetenopvoeding :

[Inleidende opmerkingen](#)

[GOD](#)

1. De jezuïetenopvoeding koestert een grote waardering voor de wereld.

- Radicale goedheid van de wereld
- Zin voor het wonder en het mysterie

2. De jezuïetenopvoeding helpt mee aan de algehele vorming van eenieders persoonlijkheid binnen de mensengemeenschap

- Zo ruim mogelijke ontwikkeling van alle talenten:

Verstand

Verbeelding, gevoel, scheppingsdrang

Communicatietechnieken

Lichamelijke opvoeding

- Evenwichtige persoonlijkheid
- Binnen de gemeenschap

3. De jezuïetenopvoeding bevat een religieuze dimensie die heel de opvoeding doordringt

- Godsdienstige opvoeding
- Geloofsantwoord dat weerstand biedt aan secularisme
- Aanbidding van God en eerbied jegens de schepping

4. De jezuïetenopvoeding is een instrument voor apostolaat

- Voorbereiding op het leven

5. De jezuïetenopvoeding bevordert de dialoog tussen geloof en cultuur

[VRIJHEID](#)

6. De jezuïetenopvoeding bekommert zich nadrukkelijk om ieder afzonderlijk en besteedt hem een aparte zorg

- Etappes in de ontwikkeling
- Verloop van de studies gecentreerd op de persoon
- Persoonlijke verhoudingen ('cura personalis')
- Verantwoordelijkheid binnen de gemeenschap

7. De jezuïetenopvoeding onderstreept de zelfwerkzaamheid van de leerlingen

- Persoonlijk werk
- Kansen om zelf iets te ontdekken
- Bestendige houding voor verandering

8. De jezuïetenopvoeding moedigt een houding aan van openheid tegenover verandering, rijping en groei

- Vreugde in het studeren, leer- en weetgierigheid
- Volwassenen die openstaan voor verandering

ZICH BEVRIJDEN

9. De jezuïetenopvoeding is georiënteerd op waarden

- Kennis niet los van deugd
- Reglementen en discipline
- Zelfzucht

10. De jezuïetenopvoeding bevordert realistische zelfkennis, zelfliefde en zelfaanvaarding

- Christelijk humanisme
- Zonde en haar gevolgen
- Hinderpalen om vooruit te gaan
- Een kritische zin ontwikkelen

11. De jezuïetenopvoeding verstrekt een realistische kennis van de wereld waarin wij leven

- De sociale gevolgen van de zonde beseffen
- Besef dat mensen en structuren kunnen veranderen

JEZUS

12. De jezuïetenopvoeding stelt Jezus Christus voor als het model voor ons leven als mens

- Inspiratie uit leven en leer van Christus
- Persoonlijke vriendschap met Jezus

13. De jezuïetenopvoeding waarborgt een aangepaste pastorale hulp

- Religieus geloof en inzet
- De Geestelijke Oefeningen
- Antwoord op Gods persoonlijke oproep

14. De jezuïetenopvoeding getuigt van haar geloof door een gebed, een cultus en een dienstbaarheid die zowel persoonlijk als communautair zijn

- a. Geleidelijk inwijden in het persoonlijk gebed
- b. Communautaire eredienst
- c. Voor de katholieken : eucharistie en sacrament van de verzoening
- d. Geloof leidt tot het engagement om Christus te volgen

ZICH ENGAGEREN

15. De jezuïetenopvoeding bereidt voor op een engagement in het actieve leven

16. De jezuïetenopvoeding staat in dienst van een geloof dat zich inzet voor de gerechtigheid

- rechtvaardigheid bezielt door evangelische liefde
- actie voor de vrede
- een nieuw type mens voor een nieuw type maatschappij
- rechtvaardigheidsproblemen deel van het studieprogramma
- schoolbeleid en –programma's getuigen van de bekommernis om de rechtvaardigheid
- arbeiden voor de gerechtigheid
- betrokken in de ernstige problemen van onze tijd

17. De jezuïetenopvoeding streeft de vorming na van mannen en vrouwen voor anderen

- Talenten gekregen voor de gemeenschap
- Nadruk op gemeenschapswaarden
- Getuigen van volwassenen in de opvoedingsgemeenschap

18. De jezuïetenopvoeding geeft blijk van een bijzondere zorg voor de kansarmen

- Voorkeuroptie voor de kansarmen
- Onze opvoeding in het bereik van iedereen
- Vrije keuze van onderwijs voor iedereen
- Armen de context van onze opvoeding
- Gelegenheid tot contact met de armen
- Nadenken over de ervaring

KERK

19. De jezuïetenopvoeding is een apostolisch instrument in dienst van de kerk via de dienst aan de maatschappij

- Deelt in de apostolische zending van de kerk
- Ignatiaanse houding van loyaliteit en dienstbaarheid
- Trouw aan de leer van de kerk
- Nadenken over de cultuur in het licht van de kerkleer
- In dienst van de plaatselijke burgerlijke en religieuze gemeenschap
- samenwerken met de overige apostolaatswerken
- actief in de plaatselijke gemeenschap
- samenwerken in allerlei oecumenische activiteiten

20. De bereidt de leerlingen erop voor actief deel te hebben aan het leven van de kerk en de plaatselijke gemeenschap, in dienst van anderen

- onderwijzen in de grondwaarheden van het geloof - voor de katholieken: kennis van en liefde voor kerk en sacramenten
- het kerkleven concreet ervaren
- de Gemeenschappen voor Christelijk Leven bevorderen

UITMUNTEN

21. De jezuïetenopvoeding streeft in haar vormingswerk naar uitmuntendheid

- uitmunten op algemeen menselijk vlak
- uitmuntendheid afhankelijk van de noden van de regio
- zo volledig mogelijke ontwikkeling van ieders bekwaamheden
- vooropgaan in het dienen
- uitmunten in de geloofsinzet: 'méér' doen
- wedijver

22. De jezuïetenopvoeding legt getuigenis af van deze uitmuntendheid

- uitmuntendheid-bevorderend schoolklimaat
- volwassen leden geven blijk van deze uitmuntendheid
- samenwerken met andere scholen en opvoedingsorganisaties

GEMEENSCHAP

23. De jezuïetenopvoeding beklemtoont de samenwerking tussen leken en jezuïeten

- een gemeenschappelijke zending
- bereid om verantwoordelijkheid op zich te nemen
- de houding van de jezuïeten

24. De jezuïetenopvoeding berust op een geest van gemeenschap:

onder lerarenkorps en beheerders

- gekozen voor de opvoedingsgemeenschap
- zich hetzelfde doel bewust

de jezuïetencommunititeit

- getuigenis van het leven
- leven binnen de communititeit
- zorg om Ignatius beter te doen kennen en waarderen
- gastvrijheid
- activiteiten als priester
- relatie met de schooldirectie

bestuursorganen

de ouders

- met de ouders nauw samenwerken
- de eigen gaardheid van de school begrijpen
- overeenstemming tussen de waarden die de school en die welke het gezin bevordert

de leerlingen

de leerlingen

de oud-leerlingen
de weldoeners

25. De jezuïetenopvoeding vindt plaats binnen een gemeenschap bevorderende structuur

- verantwoordelijkheid delen
- zending van de directeur
- rol van de directeur
- de beleidsploeg
- gezag en controle van de jezuïeten
- structuren waarborgen ieders rechten

ONDERSCHIEDEN

26. De jezuïetenopvoeding past middelen en methodes aan om wat ze wil bereiken efficiënter te verwezenlijken

- veranderen op basis van een onderscheiding
- maatstaven voor deze verandering
- aangepast aan de specifieke behoeften van de plaats

27. De jezuïetenopvoeding vormt een samenhangend 'systeem' van colleges met een gemeenschappelijke visie en gemeenschappelijke oogmerken

- ideeën en ervaringen uitwisselen
- docenten en leerlingen uitwisselen
- experimenten in de opvoeding tot rechtvaardigheid

28. De jezuïetenopvoeding wil helpen bij de nodige beroepsopleiding en voortgezette vorming, in het bijzonder van leerkrachten

- mogelijkheden tot permanente vorming
- inzicht in de ignatiaanse spiritualiteit
- inzicht in de inbreng van leken en jezuïeten

BRONNEN

Enkele karakteristieken van de jezuïetenpedagogie

- uitgaande van de ervaring van de *Geestelijke Oefeningen*
- uitgaande van de *Constituties* en de *Ratio Studiorum*

Besluit

Appendix I

Ignatius, de eerste jezuïetenscholen en de *Ratio Studiorum*

- A. De geestelijke weg van Ignatius van Loyola
- B. De Sociëteit van Jezus begint aan opvoeding te doen
- C. De *Ratio Studiorum* en de meer recente geschiedenis

Appendix II

Schematisch overzicht: Ignatius' visie vergeleken met de fundamentele karakteristieken van de jezuïetenopvoeding

WOORD VOORAF VAN DE VERTALERS

Als basistekst hebben wij de Engelse versie genomen (Acta Romana S.J. XIX, pp. 770-832), die ook de oorspronkelijke was.

Wij hebben gepoogd zo dicht mogelijk bij het origineel te blijven in een toch leesbaar Nederlands. Zinnen die te lang waren uitgevallen hebben wij gesplitst. Woorden of uitdrukkingen die telkens terugkeren en op de duur gaan irriteren, hebben we soms door synoniemen of analoge wendingen weergegeven. Zo ondermeer: Jesuit education, Jesuit school, Educational community, enzovoort. Wellicht zal een lezer vinden dat onze ingreep nog niet ver genoeg gaat.

Met één woord, dat vooral in de 5de sectie doch ook elders voorkomt, wisten we niet goed raad: Justice, meestal in de samenhang 'promotion of justice': rechtvaardigheid of gerechtigheid? Het is een erg belangrijk begrip, ook voor de strekking van een document over opvoeding. In de (semi-)officiële Nederlandse vertaling van de decreten van de 32ste Algemene Congregatie, die het begrip voor het eerst zo pregnant naar voren heeft geschoven, staat 'rechtvaardigheid'. In die van de laatste, 33ste A.C. staat 'gerechtigheid'. Vóór en tégen beide vertalingen valt een en ander te zeggen: Gerechtigheid: met de rijke resonantie uit de bijbel, verwant met vrede, betrokken op Gods heil. Rechtvaardigheid: naast de rijke etymologie (-vaardig!), de duidelijke implicatie van herstel van structureel onrecht.

Daartegenover: Gerechtigheid: verdoezelt voor sommigen, door vergeestelijking en verinnerlijking, de sociale en structurele rechtvaardigheid, die zeker mee bedoeld wordt en als een relatief 'novum' een speciale klemtoon verdient.

Rechtvaardigheid: riskeert het begrip te versmallen tot loutere of eenzijdige strijd tegen structureel of maatschappelijk onrecht en de innerlijke persoonlijke 'bekering' uit het oog te verliezen.

In onze tekst vindt u beide vertalingen door elkaar, u weet nu waarom. Elke keuze, ook de onze, blijft aanvechtbaar.

In de oorspronkelijke tekst wordt er zorgvuldig rekening mee gehouden dat de bevolking van een jezuïetencollege gemengd is. Bijgevolg zouden we moeten spreken van leraar én lerares, opvoeder én opvoedster, leerling én leerlinge, hij én zij, zijn én haar. Wij hebben geoordeeld dat zo'n verdubbeling tot in detail de tekst nodeloos ontsiert. De lezer weet dat de (mannelijke) term slaat op beide geslachten zonder dat zulks enige discriminatie inhoudt.

[Terug naar inhoudstafel](#)

INLEIDING

(1) In september 1980 is een klein, internationaal samengesteld groepje, bestaande uit jezuïeten en leken, in Rome bijeengekomen. Hun opzet: van gedachten wisselen over verscheidene belangrijke onderwerpen i.v.m onze opvoeding in onze secundaire scholen. Op talrijke plaatsen van de wereld waren er immers ernstige vragen gerezen omtrent de doelmatigheid van de huidige jezuïetencolleges. Kunnen ze nog dienen om het apostolische doel te verwezenlijken dat de Sociëteit van Jezus nastreeft? Kunnen ze nog tegemoet komen aan wat mannen en vrouwen van onze tijd behoeven? De vergadering werd verzocht deze problemen te bestuderen en naar middelen uit te zien die

een vernieuwing teweeg kunnen brengen en met name de opvoeding op de secundaire jezuïetenscholen in staat stellen om zowel vandaag als morgen te blijven bijdragen tot de scheppende en verlossende zending van de kerk.

(2) In de loop van de gesprekken werd het almaar duidelijker: een vernieuwde doelmatigheid hangt gedeeltelijk af van een klaarder en explicieter begrip van *de eigen aard* van de jezuïtische pedagogie. Zonder de problemen te willen verdoezelen bevestigde de groep dat de colleges de uitdaging van de toekomst met vertrouwen tegemoet kunnen treden *als ze maar trouw blijven aan hun specifiek jezuïtisch erfgoed*. Vier eeuwen lang heeft de visie van Ignatius van Loyola, stichter van de Sociëteit van Jezus, aan de basis gelegen van onze scholen. Als deze geestelijke visie verfijnd en geactiveerd kan worden en vervolgens in een aan onze tijd aangepaste vorm toegepast op het domein van de opvoeding, dan biedt ze een context waarbinnen alle andere problemen kunnen worden aangepakt.

(3) Pater Pedro Arrupe, destijds generaal-overste van de Sociëteit van Jezus, heeft deze opvatting kracht bijgezet toen hij aan het slot van de samenkomst het woord nam. Hij zei dat een jezuïetenschool "als zodanig gemakkelijk herkenbaar moet zijn. In vele opzichten zal ze gelijken op andere inrichtingen, maar als ze echt iets van de Sociëteit is, d.w.z als wij er arbeiden volgens de krachtlijnen eigen aan ons charisma, *met het nodige accent op de wezenlijke trekken ervan en vanuit onze specifieke opties*, dan kan het niet anders of de leerling krijgt een zeker ignatiaans stempel ('ignacianidad' in de oorspronkelijke tekst - noot van de vertalers), als ik het zo mag uitdrukken. Er is geen sprake van snobisme of arrogante houding. Nog minder van enig superioriteitscomplex. Het is het logische gevolg van het feit dat wij leven en werken vanuit dit charisma en dat wij in onze scholen de opdracht hebben te vervullen die God en kerk van ons verwachten"¹.

(4) De afgevaardigden op deze ontmoeting in Rome hebben de aanbeveling gedaan dat er een permanente internationale groep zou worden samengesteld met als opdracht de problemen i.v.m de opvoeding op de jezuïetencolleges te bestuderen. Een van haar eerste taken moest erin bestaan te verduidelijken hoe Ignatius' visie de jezuïetenopvoeding in het hedendaagse secundair onderwijs een eigen profiel blijft verlenen.

(5) Om aan deze aanbeveling gevolg te geven werd de Internationale Commissie voor het Apostolaat van de Jezuïetenopvoeding (CIAE-SJ) opgericht. Ze kwam voor het eerst samen in 1982. De leden waren: Daven Day (Australië), Vincent Duminuco (VSA), Luiz Fernando Klein (Brazilië, sinds 1983), Raimondo Kroth (Brazilië, tot 1983), Guillermo Marshall (Chili, tot 1984), Jean-Claude Michel (Zaire), Gregory Naik (India), Vicente Parra (Spanje), Pablo Sada (Venezuela), Alberto Vásquez (Chili, sinds 1984), Gerard Zaat (Nederland) en James Sauvé (Rome), allen jezuïeten.

[Terug naar inhoudstafel](#)

(6) Onderhavig document werd door de CIAE-SJ opgesteld. Het is de vrucht van vier jaar van contacten en raadpleging over de hele wereld.

¹ 1. OC, 10.

(7) Wie vandaag over jezuïetenopvoeding wil spreken moet rekening houden met de diepe veranderingen die erop hebben ingewerkt, sinds Ignatius' tijd maar voornamelijk in de loop van deze eeuw. In vele landen is het heden ten dage zo dat de voorschriften van regeringen of de invloed van andere organismen van buiten uit talrijke aspecten van het schoolleven bepalen, inclusief de programma's en de te gebruiken handboeken. In sommige landen wordt zelfs het bestaan van niet-officiële opvoeding bedreigd door de regeringspolitiek of de hoge kosten. Meermaals geven leerlingen en hun ouders de indruk alleen om het diploma te geven dat de toegang verzekert tot hoger onderwijs, of om de disciplines die ze aan een baan kunnen helpen. Tal van jezuïetenscholen zijn tegenwoordig gemengd. Meer en meer vrouwen maken deel uit van het lerarenkorps of van de beleidsinstanties. Op vele plaatsen is het aantal leerlingen aanzienlijk gestegen, terwijl men tegelijk het aantal jezuïeten die er nog werkzaam zijn zag slinken. Meer nog:

a/ Het studieprogramma werd gewijzigd wegens de moderne vooruitgang van wetenschap en technologie. Het opnemen van wetenschappelijke vakken in dit programma heeft tot gevolg gehad dat de humanistische studies, traditioneel zo hoog in aanzien op jezuïetenscholen, minder sterk werden beklemtoond, in bepaalde gevallen zelfs ronduit verwaarloosd.

b/ De ontwikkelingsspsychologie en de sociale wetenschappen, samen met de vooruitgang van de pedagogische wetenschappen en van de opvoeding zelf, hebben een nieuw licht geworpen op de manier waarop jongeren studeren en als personen binnen een gemeenschap tot rijping komen. Dit heeft zijn invloed gehad op de inhoud van de programma's, de didactiek en het beleid.

c/ Recentelijk heeft de zich ontwikkelende theologie de apostolische rol van de leken in de kerk uitdrukkelijk erkend en aangemoedigd. Wat bekrachtigd werd door het Tweede Vaticaans Concilie, voornamelijk in zijn decreet 'Over het apostolaat van de leken'². Deze theologische evolutie heeft haar weerklink gevonden in de recente Algemene Congregaties van de Sociëteit van Jezus, die met nadruk gewezen hebben op de samenwerking tussen leken en jezuïeten. Beide groepen vinden immers hun saamhorigheid in het bewustzijn dat ze hetzelfde doel nastreven en in de waarachtig samen te dragen verantwoordelijkheid voor colleges, tot dan toe uitsluitend door jezuïeten beheerd en bemand.

d/ De Sociëteit van Jezus heeft zich verbonden tot 'de dienst aan het geloof waarvan de bevordering van de gerechtigheid een absolute vereiste is'³. Ze heeft ertoe opgeroepen "opnieuw een evaluatie te houden van onze traditionele apostolische methodes, onze attitudes, onze instellingen, met de bedoeling ze aan de behoeften van deze tijd aan te passen en, ruimer gezien, aan een snel veranderende wereld"⁴. Om aan deze verbintenis te beantwoorden worden thans oogmerken en mogelijkheden van de opvoeding onderzocht met een vernieuwde bekommernis om armen en misdeelden. Het doel van de jezuïetenopvoeding wordt nu bepaald als zijnde het vormen van 'multiplicatoren' ('multiplying agents' in de oorspronkelijke Engelse tekst, dit is: mensen die wat

² Het officiële document is in het Latijn opgesteld onder de titel 'Apostolicam Actuositatem'. Nederlandse vertaling door Ramselaar en Fryhoff in 'Constituties en Decreten van het Tweede Vaticaans Oecumenisch Concilie', Katholiek Archief, Amersfoort 1967.

³ 32e AC, decreet 4 'Onze zending vandaag: dienst aan het geloof en bevordering van de rechtvaardigheid', nr. 2, in '32e AC van de SJ 1974-1975', pro manuscripto, Provincialaten SJ, Brussel/Den Haag 1975.

⁴ Ibid., nr 9.

ze ontvangen hebben aan anderen doorgeven en zo het effect ervan 'vermenigvuldigen' - noot van de vertalers) en van 'mannen-en-vrouwen-voor-anderen'⁵.

e/ Zowel docenten als leerlingen van de huidige jezuietenscholen komen voort uit een grote verscheidenheid van sociale groepen, culturen en godsdiensten. Er zijn er zelfs bij zonder geloof. Heel wat scholen zijn thans sterk getekend door deze rijke maar veeleisende ingewikkeldheid van de opvoedingsgemeenschap.

(8) Deze en nog andere evoluties hebben diepe sporen nagelaten op tal van concrete details van het collegeleven en hebben het fundamentele schoolbeleid diepgaand gewijzigd. Doch wat ze ongewijzigd laten: de overtuiging dat *een eigen geest nog steeds het kenmerk is van elke school die echt een 'jezuietenschool' genoemd kan worden. Deze eigen geest kan ontdekt worden door na te denken over wat Ignatius zelf heeft meegemaakt, over de middelen waardoor hij deze doorleefde ervaring aan anderen heeft weten mee te delen, over de manier waarop hij zelf deze diepere visie op de opvoeding heeft toegepast zowel in de Constituties als in zijn brieven, en over hoe deze visie zich in de loop van de geschiedenis tot op onze dagen heeft ontplooid met betrekking tot opvoeding.* Een gemeenschappelijke geest ligt ten grondslag aan pedagogie, programma's en leven, zelfs als ze aanzienlijk afwijken van die uit de vorige eeuwen en de concrete details van het schoolleven aanmerkelijk verschillen van streek tot streek.

(9) Het adjectief 'eigen' wil niet zeggen 'uniek' of het nu de geest aanduidt dan wel de methode. Onze opzet is veeleer 'onze manier om te werk te gaan' te beschrijven⁶: de inspiratie, de waarden, de attitudes en de stijl die traditioneel de jezuietenopvoeding hebben getypeerd, die typerend moeten zijn voor elke jezuietenschool waar ze zich ook bevindt, en essentieel zullen blijven naarmate wij verder gaan in de toekomst.

(10) Als wij spreken van een inspiratie die de Sociëteit van Jezus in haar scholen heeft verspreid, dan bedoelen we daarmee niet diegenen uit te sluiten die geen lid zijn van de orde. Hoewel met 'college' normaal een jezuietencollege wordt bedoeld, toch wordt de *visie* nauwkeuriger aangeduid als 'ignatiaans'. Ze heeft zich nooit alleen beperkt tot enkel jezuieten. Toen Ignatius Gods oproep vernam die hij later beschreven heeft in zijn *Geestelijke Oefeningen*, was hij zelf een leek. Nadien heeft hij heel wat andere leken begeleid door ze dezelfde ervaring te laten meemaken. Tijdens de laatste vier eeuwen hebben een groot aantal leken en leden van andere religieuze congregaties uit diezelfde inspiratiebron geput en zijn er blijvend door getekend geweest. Meer nog: het is de taak van de leken hun eigen bijdrage te leveren op grond van hun Godservaring in gezin en samenleving en van hun eigen rol in de kerk of in hun religieuze cultuur.

⁵ Deze twee uitdrukkingen worden door pater Arrupe herhaaldelijk gebruikt in zijn geschriften en toespraken. Hij zou ze voor het eerst in de mond hebben genomen in een spreekbeurt op het 10e Internationale Congres van de oud-leerlingen der jezuieten in Valencia, Spanje, op 31 juli 1973. Deze rede werd gepubliceerd in het Frans, het Engels en het Spaans onder de titel 'Mensen-voor-anderen' door het Internationale Centrum voor de jezuietenopvoeding, C.P. 6139, 00195 Roma, Italia.

⁶ De uitdrukking staat in de CON en in de overige geschriften van Ignatius. Pater Arrupe heeft ze als thema genomen voor een van zijn laatste conferenties 'Onze manier om te werk te gaan', gehouden op 18 januari 1979 gedurende de 'Ignatiaanse cursus', georganiseerd door het Centrum voor Ignatiaanse Spiritualiteit (CIS). Ze werd gepubliceerd als 'Documentation' nr 42 door het Persbureau SJ, C.P. 6139, 00195 Roma, Italia, en in de AR XVII, pp. 653-757.

Deze bijdrage kan de geest van een jezuïetencollege alleen maar verrijken en zijn doeltreffendheid nog verhogen.

[Terug naar inhoudstafel](#)

(11) De nu volgende beschrijving geldt voor jezuïeten leken, religieuzen-niet-jezuïeten die op een college van de Sociëteit werkzaam zijn. Ze is opgesteld ten behoeve van *het onderwijzend en leidinggevend personeel, de ouders en de leden van de raad van beheer*. Allen worden ertoe uitgenodigd samen te werken opdat de aan onze tijd aangepaste ignatiaanse traditie op een doelmatiger wijze gestalte krijgt in het beleid en de praxis die het schoolleven bepalen.

INLEIDENDE OPMERKINGEN

(12) Ofschoon vele van de hier opgesomde karakteristieken de gehele jezuïetenopvoeding bestrijken is het specifieke oogmerk van dit document niettemin de opvoeding te beschrijven zoals ze gegeven wordt in een jezuïetencollege (high school, colegio, collége). Naargelang van het land is een college een school waar alleen secundair of voortgezet onderwijs verstrekt wordt, ofwel zowel basis- als secundair onderwijs. Wie op andere jezuïeteninstellingen werkzaam zijn, vooral op universiteiten en universitaire faculteiten, worden verzocht deze karakteristieken naar hun eigen situatie toe om te denken.

(13) Een korte historische samenvatting van Ignatius' leven en van de ontwikkeling van de jezuïetenpedagogie is te vinden in Appendix 1. Er zijn er die minder vertrouwd zijn met het verhaal van Ignatius en zijn metgezellen. De lectuur van deze samenvatting zal ze een beter inzicht bijbrengen in de geestelijke visie die aan de basis ligt van de karakteristieken.

(14) Om het verband sterker te belichten tussen deze *karakteristieken* en Ignatius' geestelijke visie worden de achtentwintig hierna opgesomde kenmerken onderverdeeld in negen secties. Elke sectie begint met een stelling, gehaald uit de ignatiaanse visie. Daarop volgen dan de pedagogische karakteristieken die met deze stelling verband houden. Elk van deze wordt verder in detail beschreven. Een tiende sectie suggereert bij wijze van voorbeeld enkele kenmerken.

(15) De inleidende stellingen komen direct uit de visie op de wereld die Ignatius eigen is. De karakteristieken spruiten voort uit een reflectie op deze visie en passen ze toe op de opvoeding in het licht van wat onze tijdgenoten, mannen en vrouwen, behoeven. (De ignatiaanse wereldvisie en de jezuïtische karakteristieken worden in Appendix II in twee kolommen naast elkaar geplaatst. De aantekeningen in dit Appendix geven de bronnen aan van elk der stellingen die de ignatiaanse visie samenvatten).

(16) Sommige karakteristieken zijn van toepassing op bepaalde groepen: leerlingen, oud-leerlingen, docenten, ouders. Andere gelden voor de opvoedingsgemeenschap in haar geheel. Nog andere, die betrekking hebben op bestuur en praxis binnen de instelling als zodanig, hebben vooral de leidinggevende instanties en de raad van beheer op het oog.

(17) In deze bladzijden wordt geen gewag gemaakt van de zeer reële moeilijkheden die alle bij opvoeding betrokkenen ondervinden: het verzet van de leerlingen en hun problemen met de tucht; het opvangen van heel wat vaak tegengestelde eisen vanwege personeel, leerlingen, ouders en anderen; het gebrek aan tijd om na te denken; de ontmoediging en ontgoocheling die inherent schijnen te zijn aan elk werk dat zich met opvoeding inlaat. Evenmin komen hier de moeilijkheden van het moderne leven in het algemeen ter sprake. Niet dat deze problemen geïgnoreerd of onderschat worden, integendeel: men zou het niet eens over jezuïetenopvoeding kunnen hebben als men niet kon rekenen op de toewijding van allen, jezuïeten zowel als leken, die zich ondanks teleurstelling en mislukking met heel hun persoon blijven wijden aan het opvoedingswerk. Dit document beoogt niet gemakkelijke oplossingen voor netelige problemen te verschaffen. Wél zal het proberen een visie of inspiratie aan te duiden die het mogelijk maakt aan de strijd van alledag een zin te geven zodat hij rijkere vruchten afwerpt.

(18) Pas *in zijn geheel* biedt dit document een beschrijving van de jezuïetenopvoeding. Een slechts gedeeltelijke lezing zou een misvormd beeld kunnen geven dat essentiële trekken over het hoofd schijnt te zien. Bijvoorbeeld: een geloofsgeschiedenis dat zich inzet voor gerechtigheid moet de gehele jezuïetenopvoeding doordringen, maar in deze bladzijden komt dit niet ter sprake vóór de vijfde sectie.

(19) Aangezien het hier gaat om jezuïetencolleges over de hele wereld verspreid, is de beschrijving van de karakteristieken enigszins algemeen en schematisch gehouden. Ze moet aan de lokale omstandigheden verder worden aangepast. Dit document wil veeleer een aanzet zijn tot studie en nadenken dan een in alle opzichten volmaakt werkstuk.

(20) Niet alle behandelde karakteristieken zijn in dezelfde mate aanwezig in elk college afzonderlijk. In bepaalde omstandigheden zal een stelling eerder een ideaal ophangen dan een bestaande realiteit weergeven. Rekening dient te worden gehouden met 'de omstandigheden van tijd, plaats, personen en dergelijke factoren'⁷. Dezelfde fundamentele geest zal in uiteenlopende situaties een andere gestalte krijgen. Om te voorkomen dat er distincties worden gemaakt die afhangen van lokale toestanden en om het voortdurend herhalen te vermijden van uitdrukkingen als "het is te wensen dat" (weinig realistisch!) of "het is nodig dat" (gebiedend!) wordt bij het behandelen van de karakteristieken de tegenwoordige tijd van de aantoonende wijs gebruikt: "Jezuïetenopvoeding is...".

God

(21) *Voor Ignatius is God de Schepper en Heer, de hoogste Goedheid. de enige Werkelijkheid die absoluut is. Elke andere realiteit komt uit God en heeft slechts waarde in de mate dat ze naar God leidt.*⁸ Deze God is in ons leven aanwezig, [Terug naar inhoudstafel](#)

⁷ CON, 351 en passim. De uitdrukking is een van de fundamentele principes en geliefde gezegden van Ignatius.

⁸ Het overige op het aanschijn van de aarde is geschapen voor de mens om hem het doel te helpen nastreven waarvoor hij geschapen is. Hieruit volgt dat de mens er gebruik van moet maken voor zover het hem naar zijn doel helpt en zich ervan moet ontdoen voor zover het hem daarbij hindert+ (GO, 23). Men duidt dit principe

"werkend voor ons"⁹ in alle dingen. Door het geloof kan Hij ontdekt worden in alle natuurlijke en menselijke gebeurtenissen. in de geschiedenis als geheel en speciaal in de ervaringen die elke individuele persoon doormaakt.

(22) De jezùietenopvoeding

- koestert een grote waardering voor de wereld.
- helpt mee aan de algehele vorming van eenieders persoonlijkheid binnen de mensengemeenschap.
- bevat een religieuze dimensie die heel de opvoeding doordringt.
- is een instrument voor apostolaat.
- bevordert de dialoog tussen geloof en cultuur.

1.1. Koestert een grote waardering voor de wereld

(23) De jezùietenpedagogie erkent God als de persoonlijke oorsprong van alles wat bestaat, van alle waarheid en kennis. God is aanwezig en werkzaam in heel de schepping: de natuur, de geschiedenis, de mensen. Onze opvoeding bevestigt dan ook *de radicale goedheid van de wereld*, "vervuld met Gods glorie"¹⁰. Ze beschouwt elk onderdeel van de schepping als het bestuderen en contempleren waard, als vatbaar voor een nooit voltooide verkenning.

(24) De opvoeding zoekt in de jeugdige, bij het bestuderen van Gods schepping, *de zin voor het wonder en het mysterie te ontwikkelen*. Een betere kennis van al wat bestaat kan leiden tot een dieper kennen van God en tot een grotere bereidheid om met Hem mee te werken aan zijn nog altijd verder gaande schepping. De lessen worden zo gegeven dat de leerlingen, in het nederig besef van Gods aanwezigheid, vreugde scheppen in het leren en erop uit zijn deze kennis almaar te verruimen en uit te diepen.

1.2. Algemene vorming van eenieders persoonlijkheid binnen de mensengemeenschap

(25) God openbaart zich heel speciaal in het mysterie van de mens zelf, "geschapen naar het beeld en de gelijkenis van God"¹¹. De jezùietenopvoeding *peilt dan ook naar de zin van het mensenleven*. Ze is begaan met de algehele vorming van elke leerling als zijnde persoonlijk door God bemind. Het doel van de vorming is de jeugdige te helpen bij *het zo ruim mogelijk ontwikkelen van alle talenten die hij van God heeft gekregen als lid van de grote mensengemeenschap*.

(26) In een volledige en gezonde *vorming van het verstand* ligt besloten dat men een aantal mens- en natuurwetenschappelijke basisdisciplines beheerst, dankzij aandachtige en volgehouden studie, gebaseerd op een competent en degelijk gemotiveerd onderwijs. Deze vorming sluit een toenemende bekwaamheid in om te redeneren op doordachte, logische en kritische manier.

dikwijls aan met de woorden "tantum quantum" uit de Latijnse tekst. - Een goede Nederlandse vertaling van de GO is die van Dr. Penning de Vries, sj, uitgegeven bij Lannoo Tielt/Amsterdam

⁹ G05 236.

¹⁰ Dit is genomen uit een gedicht van Gerard Manley Hopkins, si 'God's Grandeur': "charged with the grandeur of God."

¹¹ Zie Genesis 1, 27.

(27) Voor een helder inzicht in de menselijke persoon blijven de traditionele humanistische studies hun essentiële waarde behouden. Onze opvoeding zal er bijgevolg nog altijd de klemtoon op leggen. Daarnaast omvat ze een ernstig en kritisch bestuderen van de *technologie* alsmede van de *natuur- en sociale wetenschappen*.

(28) In alle studierichtingen wordt bij elke leerling speciale zorg besteed aan *verbeelding, gevoel en scheppingsdrang*. Deze aspecten verrijken de studie en voorkomen dat ze in het louter verstandelijke blijft hangen. Voor het vormen van de hele persoon zijn ze van essentieel belang. Ze zetten bovendien op weg om God te ontdekken, die zich in de schoonheid laat kennen. Om dezelfde reden verschaft onze opvoeding, zowel binnen als buiten de lessen, al haar leerlingen allerlei gelegenheden om hun smaak te verfijnen inzake literatuur, esthetica, muziek en fraaie kunsten.

(29) De jezuietencolleges uit de 17e eeuw waren bekend om de plaats die ze inruimden voor allerhande communicatievormen, zoals de 'eloquentie' die aan bod kwam in redevoeringen, debatten, toneel, essays enzovoort. De wereld van vandaag wordt in hoge mate beheerst door de communicatiemedia. Meer dan ooit is het nodig *de veelsoortige techniek van een doeltreffende communicatie* aan te leren en er thuis in te raken. Blijft onze opvoeding aandacht schenken aan de traditionele spreek- en schrijfvaardigheid, ze zal anderzijds de jeugdige helpen vlot gebruik te maken van moderne communicatiemiddelen zoals film en video.

(30) In de huidige wereld is het eveneens van het hoogste belang de steeds dieper ingrijpende *invloed* te beseffen die de media uitoefenen op de waarnemingswijze en het gedrag van volkeren en culturen. In de opvoeding worden programma's opgenomen die de leerling in staat stellen deze *invloed van de media* te begrijpen en kritisch te *evalueren*. Dankzij een aangepaste opleiding kunnen deze instrumenten van het moderne leven de jongen en het meisje helpen eerder méér dan minder mens te worden.

(31) De hele persoon opvoeden sluit fysische vorming in, harmonisch gecombineerd met de overige aspecten van het opvoedingsproces. Onze pedagogie bevat dan ook een degelijk uitgebouwd programma van *lichamelijke opvoeding* en allerlei vormen van *sport*. Niet alleen versterken deze sportprogramma's het lichaam. Ze brengen de jeugdigen er ook toe even gul een nederlaag als een succes te aanvaarden. Bovendien leren ze de noodzaak inzien om met anderen samen te werken door eenieders beste kwaliteiten te laten spelen in het grotere voordeel van de hele groep.

(32) Al deze afzonderlijke aspecten hebben een gemeenschappelijk doel: het vormen van een *evenwichtige persoonlijkheid* met een zelf verwerkte levensfilosofie en tot gewoonte geworden voortdurende reflectie. Degelijke vorming vindt veel baat bij een zekere vakoverschrijding die de lessen met elkaar verbindt binnen een goed opgesteld programma.

[Terug naar inhoudstafel](#)

Zo draagt elk aspect van het collegeleven bij tot de algehele ontwikkeling van ieder individu.¹²

(33) Het werkelijke humane is pas te vinden in relaties met anderen, geworteld in een houding van eerbied, liefde en dienstbaarheid. Daarom onderstreept onze opvoeding - en helpt ze te ontwikkelen - *de rol van eenieder afzonderlijk binnen de mensengemeenschap*. Leerlingen, leerkrachten en alle leden van de schoolgemeenschap worden ertoe aangezet een houding aan te kweken van solidariteit met de anderen die de verschillen in ras, cultuur en godsdienst overstijgt. Bij ons verwacht men hoffelijkheid en wellevendheid. De atmosfeer is van dien aard dat allen samen kunnen leven en werken in een geest van wederzijds begrip en liefde, met eerbied voor elke man of vrouw als kind van God.

1.3. Een religieuze dimensie doordringt de hele opvoeding

(34) Elke discipline die in de school onderwezen wordt kan een middel zijn om God te ontdekken. Daarom delen alle leerkrachten in de verantwoordelijkheid voor de religieuze dimensie. Toch is de religieuze en geestelijke opvoeding, op basis van een degelijke theologie, dé factor bij uitstek om het proces van de Godsontdekking en de levensverheldering op gang te brengen en binnen de rest te integreren. *Religieuze en geestelijke vorming* maakt integraal deel uit van de jezuïetenpedagogie. Ze wordt niet van buitenaf aan het opvoedingsproces toegevoegd en evenmin ervan losgehaakt.

(35) Onze opvoeding poogt de werking van de Geest, die in elke mens actief is, te bevorderen door ruimte te scheppen voor een *geloofsantwoord* aan God. Tegelijk erkent ze dat geloven niet opgelegd kan worden¹³. In alle lessen, in het hele schoolklimaat en voornamelijk in de catechese wordt alles in het werk gesteld om de mogelijkheid van zo'n geloofsantwoord voor te stellen als iets authentiek-menselijks, hoegenaamd niet in strijd met de rede, en om de waarden te ontwikkelen waardoor men weerstand kan bieden aan het 'secularisme' (dit is de secularisatie in haar negatieve aspecten) van het moderne leven. Een jezuïetencollege doet alles wat het kan om gevolg te geven aan de zending die de Sociëteit van Jezus gegeven werd om "met vereende kracht *weerstand te bieden aan het atheïsme*"¹⁴.

(36) Elk aspect van het opvoedingsproces kan uiteindelijk leiden tot *aanbidding van God* die in zijn schepping werkzaam aanwezig is, en tot *eerbied jegens deze schepping* in zover ze een spiegel is van God. Aanbidding en eerbied maken deel uit van het leven der schoolgemeenschap. Ze komen tot uitdrukking in het privé gebed en in gepaste gemeenschappelijke liturgische vieringen. De vooruitgang bij elke leerling op gebied van verstand, verbeelding, gevoel, creativiteit en lichaamscultuur, samen met de zin voor het wonder die men aantreft in elke les en in het collegeleven in zijn geheel, - dit alles kan hem helpen God aan het werk te zien in geschiedenis en schepping.

¹² Ons ideaal benadert het onovertroffen model van de Grieken, in zijn christelijke versie: evenwichtig, serene, standvastig, open voor al wat menselijk is (OC, 14).

¹³ Het 'geloofsantwoord' wordt meer in detail behandeld in de secties 4 en 6.

¹⁴ Paulus VI tot de afgevaardigden van de 3 Ie AC (Acta Apostolicae Sedis LVII, 1965 p. 514) Dezelfde oproep werd herhaald door paus Johannes Paulus II in zijn homilie tot de afgevaardigden van de 33e AC op 2 september 1983, gepubliceerd in 'Documenten van de 33e AC', 1983, pro manuscripto, Provincialaten SJ Brussel/Den Haag, en in AR XIV, 581 en XVIII, 1096.

1.4. Een apostolisch instrument¹⁵

(37) Terwijl onze opvoeding de eigenheid van de te onderwijzen disciplines respecteert, is ze toch vooral bedacht op de *voorbereiding op het leven*, zélf een voorbereiding op het eeuwig leven. De individuele jongere vormen is geen abstract doel, los van de rest. Vandaar de bekommernis om de manier waarop de leerlingen van wat ze nu vormt, later gebruik zullen maken binnen de grote mensengemeenschap, voor de dienst aan de anderen, "om God te loven, te eren en te dienen"¹⁶. Het succes van een jezuïetenopvoeding wordt niet gemeten naar de studieprestaties van de leerlingen of naar de beroepsbekwaamheid van de docenten, maar veeleer naar de zopas vermelde kwaliteit van leven.

1.5. De dialoog tussen geloof en cultuur

(38) Steunend op het geloof dat God aan het werk is in al wat bestaat en gebeurt, *bevordert onze opvoeding de dialoog tussen geloof en cultuur*, welke ook een dialoog insluit tussen geloof en wetenschap. Deze dialoog erkent de onvolmaaktheid, soms zelfs de mondigheid van mensen en structuren, die beide nood hebben aan bekering¹⁷. Tegelijk wordt God daarin erkend, die zich op uiteenlopende wijzen in de cultuur openbaart. Het contact wordt aangemoedigd met andere culturen en een onbevangen waardering ervan, om er op creatieve en kritische manier zowel de positieve als de negatieve kanten van te onderkennen.

(39) Onze opvoeding richt zich naar de noden en de cultuur van het land waar het college zich bevindt¹⁸. Deze aanpassing spoort weliswaar tot een 'gezond patriottisme' aan, doch aanvaardt toch niet zomaar blindweg alle waarden die de natie huldigt. De begrippen 'contact met' onbevangen waardering' en 'creatieve kritiek' zijn ook van toepassing op ieders eigen land en cultuur. Altijd is het doel: God ontdekken die actief tegenwoordig is in schepping en geschiedenis.

Vrijheid

(40) Iedereen, man of vrouw, wordt door God persoonlijk gekend en bemind. Deze liefde roept een antwoord op dat, om authentiek menselijk genoemd te kunnen worden, de uitdrukking moet zijn van een radicale vrijheid. Vandaar dat, om die liefde te beantwoorden, elke mens ertoe wordt opgeroepen te zijn:

- *vrij om zich te geven, door de verantwoordelijkheid van zijn daden op zich te nemen en er de gevolgen van te dragen. Dit is de vrijheid tot betrouwbaarheid en trouw.*
- *vrij om in trouw en geloof te arbeiden aan het ware geluk, het doel van het leven. Vrij om met anderen samen te werken in dienst van het rijk Gods tot heil van de schepping.*

[Terug naar inhoudstafel](#)

¹⁵ Dit kenmerk van een 'apostolisch instrument' te zijn wordt meer in detail behandeld in sectie 6.1.

¹⁶ GO, 23.

¹⁷ De bekering wordt uitvoeriger uiteengezet in sectie 3.

¹⁸ Het 5e decreet van de 32e AC (zie boven Aantek. 3) handelt gedetailleerd over de 'inculturatie'. AR XVI, 376 en boven Aantek. 3.

(41) De jezuïetenopvoeding

- bekommert zich nadrukkelijk om ieder afzonderlijk en besteedt hem een aparte zorg.
- onderstreept de zelfwerkzaamheid van de leerlingen.
- moedigt een houding van openheid aan tegenover verandering, rijping en groei.

2.1. Zorg en bekommernis om eenieder

(42) De jongeren die op een college studeren hebben hun rijpheid nog niet ten volle bereikt. Het opvoedingsproces houdt rekening met de *etappes in de ontwikkeling* die eigen zijn aan elke verstandelijke, affectieve en geestelijke groei. Het helpt elke leerling op al deze gebieden geleidelijk tot rijpheid te komen. Daarom is *het verloop van de studies gecentreerd op de persoon*, veeleer dan op het leerprogramma. Voor elke leerling is het mogelijk om zijn doelwit na te streven en te bereiken volgens *een ritme dat aangepast is aan zijn aanleg* en aan de kenmerken van de eigen persoonlijkheid.

(43) Groei in het verantwoordelijk gebruik van de vrijheid wordt in de hand gewerkt door de *persoonlijke verhouding leerlingen-docenten*. Deze laatste en het personeel dat hen omkadert, zowel jezuïeten als leken, zijn méér dan enkel maar gidsen bij het studeren. Ze voelen zich betrokken bij het leven van de leerlingen. Ze interesseren zich persoonlijk voor de verstandelijke, affectieve, morele en geestelijke ontwikkeling van elk van hen. Ze helpen hem tot het besef te komen van eigen waarde en verantwoordelijkheid binnen de gemeenschap. Met respect voor het privé-leven van hun opvoedelingen staan ze klaar om hun zorgen en problemen in verband met de zin van ons bestaan te aanhoren en in hun lief en leed te delen. Ze zijn hen behulpzaam in hun eigen groei en hun verhouding tot anderen. Op deze of dergelijke manier dragen de volwassenen aan de opgroeienden een geheel van waarden over waardoor ze beslissingen kunnen nemen die het eigenbelang aanzienlijk overstijgen en waardoor ze de noden van de medemens tegemoet treden. Opvoeders proberen zich zo te gedragen dat hun leven als voorbeeld kan gelden voor de leerlingen. Graag zullen ze hen laten delen in hun levenservaringen. Kortom, de *'cura personalis'* (de zorg om iedere persoon) is en blijft een wezenstrek van de jezuïetenopvoeding.¹⁹

(44) *Vrij zijn betekent ook dat men verantwoordelijkheid neemt in de schoot van de gemeenschap*. De *'cura personalis'* beperkt zich niet tot de betrekkingen tussen het onderwijzend personeel en hun leerlingen. Ze geldt voor het geheel van het schoolleven. Alle leden van de gemeenschap dragen zorg voor elkaar en de een leert van de andere. De betrekkingen van de leerlingen resp. volwassenen onderling (leken en jezuïeten, beheerders, leerkrachten, administratief en overig personeel) brengen diezelfde bekommernis aan het licht.

¹⁹ Deze bekommernis, in de mate van het mogelijke, om de leerling als persoon, zal hét kenmerk van onze roeping blijven en moeten blijven... Wij moeten op de een of andere manier dit persoonlijk contact met elk van onze leerlingen en studenten aan college of universiteit blijven bewaren+ (pater generaal Peter-Hans Kolvenbach: 'Enkele losse gedachten over de opvoeding', ter gelegenheid van een ontmoeting met de afgevaardigden voor de opvoeding van de jezuïetenprovincies van Europa, 18 november 1983. Deze tekst werd gepubliceerd in Education SJ 44, jan.-feb. 1984, pp. 3-6).

Ze strekt zich uit tot de oud-leerlingen, de ouders en tot de leerlingen in gezinsverband.

2.2. De studieactiviteit van de leerlingen

(45) Groei in rijpheid en zelfstandigheid, onmisbaar voor groei in vrijheid, veronderstelt een *actief deelnemen* eerder dan een passief ontvangen. Belangrijke stappen in deze richting zijn: *het persoonlijk werk, allerhande kansen om zelf iets te ontdekken en tot stand te brengen, een bestendige houding van reflectie*. De leraar heeft tot taak elke leerling te helpen iemand te worden die uit zichzelf studeert en autonoom de verantwoordelijkheid op zich neemt van zijn eigen vorming.

2.3. Een blijvende openheid voor rijping en groei

(46) Vorming is een proces dat heel het leven voortduurt. Daarom tracht onze opvoeding zo'n *vreugde in het studeren, zo'n leer- en weetgierigheid* te wekken dat ze nog na de schooltijd blijven nawerken. "Meer nog dan de vorming die wij hem geven is het van belang om hem op te voeden tot bekwaamheid om de genoten vorming voort te zetten. Leren is belangrijk. Belangrijker nog is leren leren en de wens om verder te leren, heel het leven door".²⁰

(47) Door hun contact met hun leerlingen worden de volwassenen ertoe gebracht *open te staan voor verandering en zelf aan het leren te blijven*. Zo zullen ze méér bereiken in hun beroepsopdracht. Dit is bijzonder gewichtig op de huidige dag, nu de cultuur in zo'n stroomversnelling terecht is gekomen en de volwassenen het vaak moeilijk hebben om op correcte wijze de culturele druk waar jongeren aan blootstaan te begrijpen en in te schatten.

(48) De jezuitenpedagogie erkent dat de verstandelijke, affectieve en geestelijke groei het hele leven door voortduurt. De volwassen leden van de schoolgemeenschap worden ertoe aangespoord om te blijven groeien en rijpen op al deze vlakken. Programma's voor permanente vorming staan tot hun beschikking²¹.

3 Zich bevrijden

(49) *Ten gevolge van de zonde en haar nasleep is de vrijheid om Gods oproep te beantwoorden niet iets automatisch. Geholpen en gesterkt door Gods verlossende liefde zijn wij in een voortdurende strijd gewikkeld om de hindernissen die de vrijheid beletten - inclusief de gevolgen van de zonde te onderkennen en uit de weg te ruimen. Tegelijk ontwikkelen wij bij ons zelf alles wat het uitoefenen van de echte vrijheid pas mogelijk maakt:*
a. Deze vrijheid vereist zelfkennis, zelfliefde en oprechte zelfaanvaarding. Ze vergt een totale beslistheid om zich te bevrijden van elke ongeordende gehechtheid aan rijkdom, eer, gezondheid, macht of wat dan ook, ja aan het leven zelf

²⁰ OC 13.

²¹ Zie sectie 9.3. voor een vollediger uitwerking van de voortgezette vorming.

[Terug naar inhoudstafel](#)

b. Echte vrijheid vraagt een realistische kennis van de vele krachten die vanuit de ons omringende wereld op ons inwerken. Ze veronderstelt dat men zich losmaakt van een misvormde waarneming van de werkelijkheid, van allerlei valse waarden, starre houdingen en benepen ideologieën.

c. Om deze echte vrijheid te veroveren is het nodig de invloeden te onderkennen die haar bevorderen of beperken en die voortkomen uit onze affectiviteit, ons verleden, onze betrokkenheid op anderen en uit heel de dynamiek van geschiedenis, cultuur en sociale structuren.

(50) De jezùietenopvoeding

- is georiënteerd op waarden.
- bevordert realistische zelfkennis, zelfliefde en zelfaanvaarding.
- verstrekt een realistische kennis van de wereld waarin wij leven.

3.1. Georiënteerd op waarden

(51) De jezùietenopvoeding wil jongelui vormen tot het beleven van waarden. Ze wil bepaalde attitudes aankweken en de bekwaamheid om maatstaven te evalueren. Wil men onderkennen wat vrijheid beïnvloedt, wil men haar metterdaad uitoefenen, dan is het onontbeerlijk te weten waarin goed en kwaad bestaan en een zekere hiërarchie van waarden voor ogen te houden. Daarom situeert onze opvoeding zich in een morele context. *Kennis staat niet los van deugd.*

(52) Door wils- en karaktertraining wordt de jeugdige geholpen om het egoïsme, het gebrek aan belangstelling voor anderen en wat mondigheid verder aanricht, te overwinnen. Dan wordt hij vrij, hij respecteert zijn medemens en durft verantwoordelijkheid aan. Daartoe is het van belang dat het college enkele onmisbare en redelijke *regels* uitvaardigt die ondermeer een *vlotte discipline* beogen. Even belangrijk nochtans is de *zelftucht* die elke leerling zich oplegt. Deze blijkt uit een solide en streng logisch denken, volhardende en ernstige studievlijt en een houding tegenover de anderen die eenieders menselijke waardigheid erkent.

(53) Op een jezùietenschool wordt het als legitiem aanvaard dat, om tot een bepaald waardensysteem te komen, uiteenlopende standpunten in een onderzoekskader met elkaar worden geconfronteerd.

3.2. Realistische zelfkennis, zelfliefde, zelfaanvaarding

(54) Het 'christelijk humanisme' van de jezùietenopvoeding bestaat in de zorg om een volwaardige ontwikkeling van de mens als schepsel Gods. Deze opvoeding legt de nadruk op het ware levensgeluk dat voortvloeit uit een verantwoordelijk gebruik van de vrijheid. Niettemin *erkent ze ook dat de zonde en wat deze teweegbrengt* zich in eenieders leven laten gelden. Onze pedagogie zet elke leerling er dan ook toe aan eerlijk stelling te kiezen tegen deze hinderpaal voor de vrijheid. Dit geschiedt door een almaar toenemende

zelfkennis en het groeiende besef dat vergiffenis en bekering mogelijk zijn dankzij de verlossende liefde en hulp van God²².

(55) Om de strijd aan te gaan tegen alles wat de vrijheid in de weg staat en vóór een degelijke uitoefening ervan, is veel méér nodig dan alleen maar het onderkennen van wat uit het kwaad voortkomt. *Alle obstakels die de vooruitgang belemmeren* dienen onverpoosd te worden opgespoord²³. Dit zijn met name allerlei vooroordelen en beperkte visies die we de leerlingen moeten helpen ontmaskeren, anderzijds een menigte met elkaar concurrerende waarden en belangen die we hen moeten leren evalueren en schiften.

(56) Docenten en andere opvoeders begeleiden de jeugdigen bij dit groeiproces. Ze zullen ze persoonlijk aanspreken en helpen *nadenken over wat ze zelf ervaren*. Leren inzien ook dat God daarin met hen bezig is. Niet enkel hun gaven en talenten moeten ze aanvaarden en ontplooien, ook hun beperkingen accepteren en deze zoveel mogelijk overstijgen. Doordat het vormingsprogramma de leerlingen leidt tot een eerlijk contact met zichzelf zal het hen eveneens helpen de tegenstrijdige invloeden te onderkennen waar ze aan blootstaan. Het zal in hen *een kritische zin aanscherpen* die verder gaat dan alleen maar vaststellen wat waar en vals, wat goed en slecht is.

3.3. Een realistische kennis van de wereld

(57) Een waarheidsgetrouwe kennis van de schepping ziet dat wat God gemaakt heeft goed is. Tegelijk ziet ze onverbloemd de *sociale gevolgen van de zonde*. Tot het bewustzijn dringt de inherente onvolmaaktheid van de wereld door, het onrecht dat in haar gepleegd wordt, de nood die ze heeft aan verlossing, en dit bij alle volkeren, in alle culturen, in alle menselijke structuren. Nogmaals, zonder blind te zijn voor de wezenlijke deugdelijkheid van de schepping, onderstreept de jezuïetenopvoeding die, terloops gezegd, het reflexieve denken zozeer voorstaat. toch ook de noodzaak om de wereld te zien en te ervaren zoals ze werkelijk is, d.w.z met al haar behoefte aan bevrijding en omvorming.

(58) Het gaat er, zoals gezegd, in de jezuïetenopvoeding om dat de leerlingen in staat zijn de werkelijkheid te leren kennen en haar kritisch te benaderen. Zich daarvan bewust worden betekent: *beseffen dat mensen en structuren kunnen veranderen*. Het betekent bovendien *zich inzetten om aan deze verandering mee te werken*, met het oog op de opbouw van rechtvaardige structuren. Deze moeten iedereen de kans bieden om waarachtig vrij te leven overeenkomstig de menselijke waardigheid²⁴.

[Terug naar inhoudstafel](#)

²² Vergeving en bekering zijn religieuze begrippen die uitvoeriger worden besproken in sectie 6.

²³ Zie de meditatie over 'De twee standaarden' in de GO, 136-148.

²⁴ Wees niet bang om u in deze materie, zoals in zovele andere, politiek op te stellen en te engageren! Dit is, overeenkomstig het Tweede Vaticaans Concilie, de specifieke rol van de leken. Dit is onvermijdelijk, wanneer u zich inschakelt in de strijd voor structuren die de wereld werkelijk menselijker willen maken, die de door Christus beloofde nieuwe schepping in het leven willen roepen+ (pater P. H. Kolvenbach, sj, in de openingszitting van het wereldcongres der oud-leerlingen, Versailles 20 juli 1986, gepubliceerd in ETC (Ensemble) nr. 40, april-sept. 1986, pp. 7-15, en in AR XIX, p. 604 in de Franse versie, p. 628 in het Engels).

4 Jezus

(59) *In zijn visie op de wereld kiest Ignatius als middelpunt de historische figuur van Jezus Christus. Hij is het model voor elk mensenleven wegens zijn volmaakt antwoord op de liefde van zijn Vader in het dienen van mensen. Hij deelt onze menselijke bestaanswijze en nodigt ons uit Hem te volgen "onder de standaard van het kruis"²⁵ als een liefdevol antwoord aan de Vader. Hij leeft te midden van ons en blijft de mens-voor-andere in het dienen van God.*

(60) De jezuïetenopvoeding

- stelt Jezus Christus voor als het model voor ons leven als mens.
- waarborgt een aangepaste pastorale hulp.
- getuigt van haar geloof door een gebed, een cultus en een dienstbaarheid die zowel persoonlijk zijn als communautair.

4.1. Een model: Jezus Christus

(61) Tot de huidige opvoedingsgemeenschap behoren leden van verschillende godsdiensten en culturen. Aan allen, wat hun gezindte ook mag zijn, wordt Christus voorgesteld als het model voor ons leven als mens. Iedereen kan zich aan Hem inspireren en inzake engagement lering trekken uit zijn leven en leer. Jezus legt immers getuigenis af van Gods liefde en barmhartigheid. Hij leeft solidair met allen die lijden en schenkt zijn leven weg voor de anderen. Iedereen kan *Hem navolgen* in het 'ontledingen' van zichzelf door alle pijn en moeite te aanvaarden die opduiken zodra men slechts dit éne doel nastreeft: ingaan op de wil van de Vader in het dienen van anderen.

(62) Wat nu de christenen betreft: zij spannen zich in om te geraken tot *een persoonlijke vriendschap* met Jezus. Door zijn dood en verrijzenis heeft Hij voor ons de vergiffenis en de ware vrijheid verworven. Ook vandaag is Hij nog altijd actief aanwezig in onze geschiedenis.

'Christen' zijn betekent Christus *volgen* en op Hem gelijken, zijn waarden en levenswijze delen en bevorderen zoveel als het kan²⁶.

4.2. Pastoraal²⁷

(63) De pastoraal is een dimensie van de '*cura personalis*'. Ze zorgt ervoor dat de zaden van *religieus geloof en inzet* bij iedereen kunnen gedijen door hem in staat te stellen de boodschap van Gods liefde te horen en erop in te gaan. Dit gebeurt door God aan het werk te zien in zijn eigen leven, het leven van anderen

²⁵ G0 143-147.

²⁶ Het is hoogst belangrijk op te merken dat de beschouwing van Jezus' zending ons niet wordt voorgesteld om Christus beter te contempleren of te begrijpen, maar wel, als we de zaak nauwkeurig bekijken, als zijn uitnodiging en appel om een antwoord te geven door Hem te volgen... Zonder deze bereidheid kan men het ook niet werkelijk begrijpen. In de logica van de heilige Ignatius, eerder impliciet dan expliciet, is het duidelijk dat elk beschouwen van de ook historische Jezus gebeurt in verband met het christendom van nu en vanuit een bevoorrecht standpunt: het standpunt van het 'volgen' van Christus (Jon Sobrino, *Cristologia desde América Latina*, Colección Teología Latino-americana, Ediciones CRT, México 1977, p. 329).

²⁷ Pastoraal (pastorale zorg of hulp) houdt zich bezig met de geestelijke ontplooiing d.w.z. een ontplooiing die meer is dan de gewoon menselijke. Ze beperkt zich niet tot de betrekkingen tussen God en elk individu. Ze omvat ook de menselijke relaties in zover deze uitdrukking en uitbreiding zijn van de betrekkingen met God. Het geloof leidt dan ook tot inzet. God ontdekken leidt tot de dienst van God in het dienen van anderen binnen de gemeenschap.

en in de hele schepping. Vervolgens door aan deze ontdekking gevolg te geven en zich dienstbaar in te zetten binnen de gemeenschap. Teneinde dit persoonlijk geloofsendagement te wekken en te versterken verzekert een jezuïetencollege voor allen een aangepaste pastorale hulp.

(64) Wat de christenen betreft kiest deze pastoraal de levende Heer als middelpunt, op dit ogenblik in de christelijke gemeenschap tegenwoordig. In Christus ontmoeten de leerlingen een vriend en een gids. Ze ervaren Hem in de Schrift, de sacramentele vieringen, het privé en groepsgebed, het spel, het werk, de medemens. Ze worden ertoe gebracht anderen te dienen door Christus na te volgen, de mens-voor-anderen²⁸.

(65) De *Geestelijke Oefeningen*²⁹ worden aanbevolen als een middel om Christus beter te leren kennen, liefhebben en navolgen. Deze *Oefeningen* zullen ook helpen een inzicht te krijgen in Ignatius' visie, die de jezuïetenopvoeding bezielt. Er bestaan verschillende manieren om de Oefeningen te doen, volgens de tijd en de geschiktheid van elkeen, volwassene of leerling.

(66) Elke leerling wordt ertoe aangespoord en daarbij geholpen, om *God die hem persoonlijk tot dienen oproept. een passend antwoord te geven*. Dit antwoord geschiedt in het privé- en beroepsleven, in huwelijk of ongehuwde staat, in een leven als religieus of priester.

4.3. Gebed en eredienst

(67) Bidden is uitdrukking geven aan zijn geloof. Het is een doelmatig middel om een persoonlijke verhouding met God aan te gaan, leidend tot een engagement in dienst aan anderen. Onze opvoeding zorgt voor *een geleidelijke inwijding in het bidden*, in navolging van Christus die regelmatig tot, zijn Vader bad. Allen worden uitgenodigd om God te loven en te danken, om voor elkaar binnen de school te bidden en om Gods bijstand te vragen wanneer wij de noden van de samenleving daarbuiten tegemoet treden.

(68) De geloofsverhouding met God is zowel een zaak van de persoon als van de groep. In onze school zijn allen onderling verbonden door meer dan louter menselijke banden. Ze vormen een *geloofsgemeenschap* die haar geloof uitzegt in aangepaste kerk-en geestelijke vieringen. Voor katholieken betekent Eucharistie het vieren van een geloofsgemeenschap rondom Christus als middelpunt. Alle volwassenen worden ertoe aangezet om aan deze vieringen deel te nemen. Daardoor geven ze uiting aan hun geloofsovertuiging én leggen ze getuigenis af van wat de school zich uiteindelijk tot doel stelt.

(69) De katholieken onder ons ontvangen de liefdevolle zondevergeving door God in het sacrament van de Verzoening. Al naargelang van de plaatselijke omstandigheden bereidt onze school de leerlingen en ook de volwassenen voor op het ontvangen van de overige sacramenten.

[Terug naar inhoudstafel](#)

²⁸ Zij die uit onze colleges komen moeten op een aan hun leeftijd en maturiteit aangepaste wijze een levenspatroon aangekweekt hebben dat zelf een verkondiging is van Christus' liefde, van het geloof dat uit Hem voortkomt en naar Hem terugleidt, alsmede van de gerechtigheid die Hij geproclameerd heeft+ (OC, 12).

²⁹ Zie Appendix 1, 176, voor een korte beschrijving van de GO.

(70) Samengevat: Christus' gehoorzaamheid aan de wil van zijn Vader heeft Hem ertoe gebracht zichzelf volkomen weg te schenken aan de dienst van anderen. Een relatie met God impliceert onvermijdelijk een relatie tot de naaste.³⁰ De jezuïetenopvoeding bevordert een geloof dat *de historische Christus als centrum heeft en leidt tot een engagement om Hem na te volgen als dé Mens-voor-andere*n.

5 Zich engageren

(71) *Een liefdevol en vrij antwoord op Gods liefde kan niet zomaar speculatief en theoretisch blijven. Wat het ook mag kosten, principes moeten leiden tot beslissen en handelen : "Liefde wordt bewezen door daden"*³¹. Ignatius vraagt een totaal en actief engagement van mannen en vrouwen die "om Christus na te volgen en metterdaad op Hem te gelijken"³², hun ideaal verwezenlijken in de reële wereld van gezin, zakenmilieu, sociale organisaties, politieke en juridische structuren en religieuze activiteiten.³³

(72) De jezuïetenopvoeding

- bereidt voor op een engagement in het actieve leven.
- staat in dienst van een geloof dat zich inzet voor de gerechtigheid.
- streeft de vorming na van mannen-en-vrouwen-voor-anderen.
- geeft blijk van een bijzondere zorg voor de kansarmen.

5.1. Engagement tot de daad

(73) "Liefde wordt bewezen door daden". Een liefdevol en vrij antwoord van de kant van de mens op Gods verlossende liefde wordt herkenbaar in een actief en dienstbaar bestaan. Stap voor stap, rekening houdend met de groeifase waarin de jeugdige zich bevindt en zonder enige poging tot manipulatie, helpt de jezuïetenopvoeding mannen en vrouwen te vormen die datgene wat ze geloven en zijn, omzetten in de praktijk van hun leven. "Wij kunnen u slechts uitdagen en proberen u tot actie te inspireren. tot concrete actie, waarin u de waarden die u liefhebt, de waarden die u in uw vorming hebt meegekregen, in daden omzet"³⁴.

5.2. Opvoeding in dienst van een geloof dat zich inzet voor gerechtigheid³⁵

³⁰ Dit wordt uitvoeriger uitgewerkt in de secties 5 en 9.

³¹ GO 230

³² GO 167.

³³ De 'Formula van het Instituut', de eerste door Ignatius geschreven schets van de Sociëteit van Jezus, past dit basisprincipe van de GO toe: "Al wie als strijder van God dienst neemt onder de standaard van het kruis in deze Sociëteit moet het volgende voor ogen blijven houden: hij maakt deel uit van een gemeenschap die voornamelijk werd opgericht met het doel om vóór alles de verdediging en de verbreiding van het geloof te behartigen en de vooruitgang der zielen in christelijk leven en leer" (Formula van het Instituut nr. 1).

³⁴ Pater generaal P.H. Kolvenbach in zijn toespraak tot het wereldcongres van de oud-leerlingen der jezuïeten te Versailles. Zie boven Aantek. 24, en AR XIX, p. 628.

³⁵ Secties 1 en 4 spreken over het geloof. Deze 5e sectie is gecentreerd op de gerechtigheid. Nochtans is het van belang deze beide begrippen niet te scheiden: Het tegelijk beleven van geloof en gerechtigheid is mogelijk door van dichtbij in het voetspoor te treden van de historische Jezus. Als essentiële elementen van dit volgen van Christus stellen we het volgende voor:

(74) '*Geloof dat gerechtigheid doet*': dit is de beslissende daad waartoe wij thans worden opgeroepen. "De zending van de Sociëteit van Jezus vandaag is de dienst aan het geloof, waarvan de bevordering van de gerechtigheid een absolute vereiste is. in zoverre deze hoort tot de verzoening van de mensen met elkaar, die van hen gevraagd wordt op grond van hun verzoening met God"³⁶. Deze dienst aan het geloof dat rechtvaardigheid bewerkt gebeurt in navolging van Christus. Ze is de gerechtigheid Gods, *beziëld door evangelische liefde*. "Het waarachtige geloof en het verlangen naar rechtvaardigheid ontleen al hun kracht aan de naastenliefde. De rechtvaardigheid komt alleen tot bloei in deze liefde. Christelijke liefde omvat de eisen van deze rechtvaardigheid en ligt er ten grondslag aan, door er de diepe beweegredenen en een nieuwe innerlijke kracht voor te geven... rechtvaardigheid zonder naastenliefde is niet evangelisch"³⁷. Het rijk Gods is een rijk van gerechtigheid, liefde en vrede³⁸.

(75) Gerechtigheid bevorderen sluit als noodzakelijke component een *actie voor de vrede* in. Streven naar vrede, die méér is dan afwezigheid van oorlog, is streven naar relaties tussen alle mannen en vrouwen, gegrondvest op liefde en wederzijds vertrouwen.

(76) Voor het geloof dat rechtvaardigheid bewerkt en opkomt voor vrede, *gaat het erom een nieuw type mens voort te brengen in een nieuw type maatschappij*. Een maatschappij waarin eenieder volledig mens kan zijn en de verantwoordelijkheid op zich neemt om bij anderen de ontplooiing tot mens te bevorderen. De actieve inzet die leerlingen gevraagd wordt en in praktijk wordt gebracht door oud-leerlingen en de volwassenen van de opvoedingsgemeenschap, komt neer op een vrij engagement om op te komen voor een menselijker wereld en een gemeenschap in liefde. Christenen beschouwen dit engagement als hun antwoord op Christus' oproep. Ze besluiten ertoe terwijl ze nederig erkennen dat een bekering slechts haalbaar is met Gods hulp. Katholieken beschouwen het sacrament van de verzoening als een onmisbare component in de strijd voor vrede en gerechtigheid. Alle leden van de schoolgemeenschap echter, de niet-christenen inbegrepen, kunnen aan deze opdracht meewerken. Een waarachtige zin voor de menselijke waardigheid kan het vertrekpunt zijn voor een gezamenlijk streven naar meer rechtvaardigheid. Eveneens kan hij het begin zijn van een oecumenische dialoog die gerechtigheid ziet in innige verbondenheid met geloof.

(77) In een jezuiteninstelling gaat de voornaamste aandacht naar *opvoeden tot gerechtigheid*. Een grondige kennis, gepaard aan een streng logisch en kritisch [Terug naar inhoudstafel](#)

- Door het Koninkrijk aan te kondigen en tegen de zonde te strijden is Jezus in conflict gekomen met de personen en de structuren die vanwege hun objectieve mondigheid zich tegen het Rijk Gods verzetten.

- De grondslag van de band tussen gerechtigheid en geloof moet gezien worden in hun onlosmakelijke band niet het nieuwe liefdegebed. Aan de ene kant is de strijd voor de rechtvaardigheid de vorm die de liefde móet aannemen in een wereld van onrecht. Aan de andere kant blijkt uit het Nieuwe Testament overduidelijk dat liefde voor de mensen, en niets anders, de koninklijke weg is, die ons laat ontdekken dat wij door God bemind worden en ons er zodoende toe brengt lief te hebben om zijnentwille (Reunión Latinoamericana de Educación, Lima, Perú, juli 1976, gepubliceerd door CERPE, Caracas, Venezuela. p. 65).

³⁶ 32e AC, decreet 4: 'Onze zending vandaag: dienst aan het geloof en bevordering van de rechtvaardigheid', nr. 4. Zie boven Aantek. 3.

³⁷ OC 11

³⁸ Zie de prelatie voor de mis van Christus-Koning

denken, zal de inzet om als volwassene op te komen voor rechtvaardigheid aan doeltreffendheid doen winnen. Bovendien deze onontbeerlijke basisvorming omvat opvoeden tot gerechtigheid in de context van een school drie aspecten:

(78) *1/ Problemen in verband met rechtvaardigheid maken deel uit van het studieprogramma.* Soms kan dit het invoeren van nieuwe cursussen noodzakelijk maken. Belangrijker nog is dat in elk vak de dimensie van de rechtvaardigheid ter sprake komt³⁹. De docenten spannen zich in om zich van deze dimensie meer en meer bewust te worden zodat ze hun leerlingen de verstandelijke, morele en geestelijke vorming verstrekken waardoor dezen met volle inzet leren dienen en 'bewerkers van veranderingen' worden. Het studieprogramma bevat een *kritische maatschappijanalyse*, aangepast aan het leeftijdsniveau van de leerlingen. Daarnaast wordt een oplossing geschetst in de lijn van de christelijke beginselen. Daarbij wordt gewezen naar Gods woord, de leer van de kerk en de menswetenschappen⁴⁰.

(79) *2/ De manier waarop een jezuïetencollege wordt bestuurd alsmede de leerprogramma's leggen concreet getuigenis af van het geloof dat gerechtigheid doet' Ten aanzien van de waarden die gelding hebben in de consumptie-maatschappij brengen ze een tegen getuigenis. De sociale analyse van het milieu waarin de school is ingeplant en functioneert kan leiden tot zelfevaluatie van de instelling, die op haar beurt structuurwijzigingen kan vereisen in schoolbeleid en -praxis⁴¹. Beleid en leven van de instelling moedigen de wederzijdse eerbied aan. Ze bevorderen de menselijke waardigheid en de rechten van elke persoon, jeugdige of volwassene, binnen de opvoedings-gemeenschap.*

(80) *3/ "Er is geen authentieke bekering tot gerechtigheid zolang men er niet effectiefvoor in actie komt"⁴².* De interpersoonlijke betrekkingen binnen de instelling laten zien dat daar een bekommernis leeft om rechtvaardigheid en liefde. Als voorbereiding op een engagement voor het leven biedt de jezuïetenopvoeding allerhande gelegenheden om concreet in voeling te komen met de wereld van ongerechtigheid. Aldus wordt de maatschappij-analyse die men in de loop van de studies verricht een bezinning gebaseerd op een reëel contact met de structurele dimensie van het onrecht.

(81) De leden van de opvoedingsgemeenschap *hebben weet van de ernstige problemen van onze tijd en voelen er zich bij betrokken.* Ze zijn zich van de invloed bewust die ze als groep en elk apart op anderen kunnen uitoefenen. De instelling volgt een beleid dat rekening houdt met de eventuele gevolgen van haar beslissingen op de ruimere samenleving en haar sociale structuren.

[Terug naar inhoudstafel](#)

³⁹ In zijn toespraak tot de voorzitters en rectoren van de jezuïetenuniversiteiten, gehouden tijdens hun ontmoeting in Frascati op 5 november 1985, geeft pater generaal P.H. Kolvenbach een aantal voorbeelden van de manier waarop in diverse soorten cursussen de problemen omtrent gerechtigheid behandeld kunnen worden. Zie 'De jezuïetenuniversiteit vandaag' in Education SJ 53, nov.-dec. 1985, pp. 7-8, en in AR XIX, pp. 394 en vv.

⁴⁰ Gabriel Codina, sj: 'Geloof en gerechtigheid in de context van de opvoeding', in Education SJ, juni-juli 1986, pp. 12-13.

⁴¹ Ibid., p. 11.

⁴² Ibid., pp. 14-15. Wij zijn het die onderstrepen.

5.3. Mannen-en-vrouwen-voor-anderen⁴³

(82) De jezuitenopvoeding helpt de jongeren beseffen dat ze *hun talenten gekregen hebben om ze te ontwikkelen*, niet voor hun eigen voldoening of profijt, maar veeleer, met Gods hulp, *ten bate van de mensengemeenschap*. Ze worden aangespoord om deze talenten ten dienste van anderen te gebruiken uit liefde tot God: "Heden ten dage moet de allereerste doelstelling van onze opvoeding erin bestaan mannen-en-vrouwen-voor-anderen te vormen: ze leven niet voor zichzelf, maar voor God en zijn Christus, de Godmens die leefde en stierf voor de hele wereld. Ze kunnen zich niet eens liefde tot God indenken buiten liefde tot de geringste uit de naaste omgeving. Ze zijn er grondig van overtuigd dat de liefde tot God die zich niet concretiseert in rechtvaardigheid tegenover de naaste, een farce is"⁴⁴.

(83) Om deze aandacht voor de anderen te bevorderen *beklemtoont de jezuitenopvoeding de zogenaemde gemeenschapswaarden*, als daar zijn: gelijkheid van kansen voor allen, principes van verdelende en sociale rechtvaardigheid, een geesteshouding die de dienst aan anderen beschouwt als een zelfverwezenlijking, groter dan succes of welstand⁴⁵.

(84) De volwassenen van de opvoedingsgemeenschap, vooral zij die dagelijks in contact staan met de jongeren, *geven in hun leven blijk* van bekommernis om de anderen en van een diepe achting voor de menselijke waardigheid⁴⁶.

5.4. Een bijzondere bekommernis om de kansarmen

(85) Nadenkend over de hedendaagse wereldsituatie en als antwoord op de oproep van Christus die de misdeelden een speciale liefde en zorg toedroeg, hebben de kerk en de Sociëteit van Jezus een *'voorkeuroptie'*⁴⁷ gemaakt ten voordele van de kansarmen. Tot dezen dienen gerekend te worden de materieel behoeftigen, de gehandicapten, de marginalen en allen die op een of andere manier niet in staat zijn een leven te leiden overeenkomstig de volle menselijke waardigheid. In de jezuitenopvoeding heeft deze optie haar weerslag op het aannemen van leerlingen en op het type vorming dat hun wordt gegeven.

(86) De onderwijsinstellingen van de jezuiten zijn er niet voor één enkele klasse van leerlingen⁴⁸. Ignatius aanvaardde scholen pas wanneer de inkomsten voldoende verzekerd waren, zodat de opvoeding in eenieders bereik lag.

⁴³ Zie Aantek. 5. De 'anderen' in de zo dikwijls herhaalde uitdrukking zijn de 'naaste' van de parabel van de Goede Samaritaan, Luk. 10, 29-37. Het citaat in de tekst beschrijft deze idee zoals pater Arrupe ze ontwikkelt. Zie volgende Aantek.

⁴⁴ 'Mensen-voor-anderen' (Zie Aantek. 5) p. 9.

⁴⁵ Concrete voorbeelden voor het beklemtonen van de gemeenschapswaarden kan men vinden in bijna elke sectie van deze tekst die de karakteristieken van de jezuitenopvoeding beschrijft.

⁴⁶ "Buiten de invloed van het gezin zal het voorbeeld van het lerarenkorps en het klimaat dat het in de school schept zeker de zwaarst doorwegende factor zijn bij elke poging om de jeugdigen tot geloof en gerechtigheid op te voeden" ('Hoe kiemen van geloof en gerechtigheid zaaien?' door Robert J. Staratt, sj. gepubliceerd door de Jesuit Secondary Education Association, Washington D.C., VS, p. 17).

⁴⁷ De uitdrukking komt herhaaldelijk voor in de recente documenten van de kerk en van de Sociëteit van Jezus. Over haar juiste betekenis wordt sterk gediscussieerd. Wat ze zeker niet betekent is de optie voor één enkele klasse met uitsluiting van de andere. Haar betekenis in de context van opvoeding wordt beschreven in deze sectie 5.4.

⁴⁸ De Sociëteit heeft één finaliteit: wij staan ten dienste van allen, rijken zowel als armen, verdrukten zowel als verdrukkers, allen en iedereen. Van ons apostolaat mag niemand uitgesloten worden. Dit geldt ook voor onze scholen+ (Pedro Arrupe, sj : 'Bedenkingen tijdens de ontmoeting over het secundair onderwijs' in Education SJ 30, okt.-dec. 1980, P. 1.1).

Wanneer hij met het oprichten van een college instemde drong hij er telkens op aan dat daarbij voorzien werd in speciale faciliteiten om logies te bezorgen aan behoeftige studenten. Hij wilde ook dat de docenten speciale aandacht hebben voor de noden van deze onbemiddelden. Ofschoon de situatie thans aanzienlijk verschilt van het ene land tot het andere en de eigen criteria voor het selecteren van leerlingen afhangen van allerlei 'omstandigheden van plaats en personen', toch doet elke jezuïetenschool wat ze kan opdat haar opvoeding *in het bereik zou liggen van iedereen*, armen en misdeelden inbegrepen⁴⁹. Financiële hulp voor hen die in nood verkeren en vermindering van schoolgeld telkens als dit kan, het zijn middelen om dit uitvoerbaar te maken. Overigens verzekeren de jezuïetencolleges bijstand in studiën advies-aangelegenheden aan allen die zo iets behoeven, zodat iedereen de geboden opvoeding ten volle kan genieten.

(87) Opdat de ouders en dan vooral de onvermogende, werkelijk vrij zijn om de opvoeding te kiezen die ze voor hun kinderen wensen, sluiten de jezuïetenscholen aan bij bewegingen die opkomen voor vrije schoolkeuze voor allen. "Het opeisen van gelijke kansen inzake opvoeding en vrijheid van onderwijs strookt volkomen met onze inzet voor de rechtvaardigheid"⁵⁰.

(88) Essentiëler dan het type leerlingen dat wij aannemen is het type vorming dat wij verstrekken. De schoolgemeenschap draagt bepaalde waarden over, legt er getuigenis van af, hanteert ze in beleid en structuren, laat ze ten slotte openbloeien in het algemene schoolklimaat. Deze waarden zijn van dien aard dat ze een speciale zorg in de hand werken ten opzichte van al wie de middelen ontberen om menswaardig te leven. In deze zin *vormen de armen de context* voor de jezuïetenopvoeding: "Onze opvoedingsprojecten moeten opgesteld worden in functie van de armen, vanuit hun perspectief"⁵¹.

(89) De school zorgt ervoor dat de leerlingen *de kans krijgen met de armen* in contact te treden en ze te dienen, hetzij binnen de school, hetzij via een aantal buitenschoolse projecten. Aan deze leerlingen verschaft ze zo de mogelijkheid om allen te leren liefhebben als broeders en zusters in de ene mensengemeenschap. Ze hoopt ze aldus te brengen tot een beter inzicht in de oorzaken van de armoede.

(90) Om opvoedend te zijn moet dit *contact samengaan met reflectie*. Gerechtigheid bevorderen in een studieprogramma heeft, zoals boven gezegd (zie (80)) tot concreet doel het opsporen en ontleden van de oorzaken van de armoede.

[Terug naar inhoudstafel](#)

6. Kerk

(91) *Voor Ignatius wordt Christus' oproep beantwoord in en door de rooms-katholieke kerk, het instrument waardoor Hij sacramenteel in de wereld aanwezig is. Maria, zijn moeder, staat model voor dit antwoord. Als priesters waren Ignatius en zijn eerste metgezellen allen gewijd tot de dienst van Christus'*

⁴⁹ Het probleem bij het aanvaarden van leerlingen verschilt aanzienlijk van land tot land. Daar waar de regering geen enkele subsidie verleent kan de school niet bestaan zonder schoolgeld en giften. Bekommernis om de gerechtigheid sluit ook rechtvaardige lonen in en goede arbeidsvoorwaarden voor allen die werken op het college. Ook dit moet men in overweging nemen als het gaat over de keuze voor de armen.

⁵⁰ OC, 8

⁵¹ Zie Codina (Aantek. 40) p. 8. Zie dit document voor nadere verduidelijking.

*plaatsvervanger. De Sociëteit droegen ze deze zelfde dienst op, namelijk zich "daarheen begeven waar hij zou oordelen dat een grotere dienst aan God onze Heer en een groter goed voor de zielen daaruit zouden voortvloeien"*⁵².

(92) De jezuïetenopvoeding

- is een apostolisch instrument in dienst van de kerk via de dienst aan de maatschappij.
- bereidt de leerlingen erop voor actief deel te hebben aan het leven van de kerk en de plaatselijke gemeenschap, in dienst van anderen.

6.1. Een apostolisch instrument in dienst van de kerk

(93) De jezuïetencolleges delen in *de apostolische zending van de kerk*: het rijk Gods opbouwen. Sinds Ignatius' tijd heeft het opvoedingsproces een grondige kentering ondergaan en is ook de manier om godsdienstige begrippen uit te drukken veranderd. Niettemin blijft onze opvoeding voor de leerlingen een middel om God beter te kennen en Hem antwoord te geven. Het college blijft nog altijd waardevol om de noden van het Godsvolk te helpen opvangen. Wat wij bij het opvoeden beogen is mensen vormen die beginselvast en waardengevoelig zich andermans lot aantrekken, naar Jezus' voorbeeld. Onderwijzen in een jezuïetenschool is wel degelijk een geestelijk dienstwerk.

(94) Omdat ze alle jezuïetenwerken kenmerkt zal de ignatiaanse *houding tegenover de kerk*, het volk Gods, *namelijk loyaliteit en dienstbaarheid*, overgedragen worden aan de hele collegegemeenschap. Wat haar anders-gelovige leden nastreven en wat hun als ideaal voor ogen staat, kan best in harmonie zijn met de doelstellingen van de school. Ook zij kunnen zich aan deze doeleinden wijden, met name aan de ontwikkeling van de leerlingen en de verbetering van de maatschappij.

(95) Met alle respect voor het geweten en de overtuiging van elke leerling is onze opvoeding *trouw aan de leer van de kerk*, in het bijzonder waar het de morele en godsdienstige vorming betreft. Zoveel mogelijk kiest de instelling als verantwoordelijke leiders mensen die Christus' leer, zoals ze door de katholieke kerk wordt voorgehouden, kunnen onderwijzen en ervoor getuigen.

(96) Naar het voorbeeld van Christus en van Maria in haar antwoord aan Christus⁵³ *en nadenkend over de moderne cultuur* in het licht van wat de kerk leert, zal de opvoedingsgemeenschap bevorderen: - tegenover het materialisme: een geestelijke visie op de wereld⁵⁴ - tegenover het egoïsme: de zorg om de anderen, - tegenover de consumptiedrang: eenvoud van leven, - tegenover het sociale onrecht: de zaak van de armen.

(97) De kerk dienen betekent dat de school *de plaatselijke zowel burgerlijke als religieuze gemeenschap dient en samenwerkt met de bisschop van haar diocees*.

⁵² CON 603

⁵³ Vaticanum 11 'Dogmatische Constitutie over de kerk (Lumen gentium)', nr 66-69.

⁵⁴ De geestelijke visie waar het hier over gaat omvat het totale geloofsantwoord waarover in de vorige secties. Nogmaals, kwesties van rechtvaardigheid mogen niet los gezien worden van het geloof en van de evangelische liefde waarop ze berusten.

Terug naar inhoudstafel

Bij wijze van voorbeeld: elke belangrijke beleidsbeslissing houdt rekening met de pastorale oriëntaties van de plaatselijke kerk en met de eventuele gevolgen voor deze kerk en de lokale gemeenschap.

(98) om de behoeften van de mensen doeltreffender op te vangen werkt een school van de Sociëteit nauw *samen met de overige apostolaatswerken* van de orde, de parochies en andere katholieke en burgerlijke organisaties alsmede met de centra van sociaal apostolaat.

(99) Allen die tot de opvoedingsgemeenschap behoren *zijn als leden actief betrokken bij hun lokale gemeenschap en hun kerkgenootschap*. Ze nemen deel aan diverse ontmoetingen en activiteiten, in het bijzonder met betrekking tot opvoeding.

(100) *Samenwerking* wordt aangemoedigd met andere kerken in allerlei *oecumenische activiteiten*. Men zoekt een levendige dialoog te onderhouden met alle mannen en vrouwen van goede wil. In haar dienstbaarheid aan de maatschappij legt onze opvoedingsgemeenschap getuigenis af voor het evangelie van Christus.

6.2. Voorbereiding op een actieve participatie in de kerk

(101) Onze opvoeding behartigt de godsdienstige vorming van alle leerlingen. Dezen worden *onderwezen in de grondwaarden van hun geloof*. Voor de leerlingen die christen zijn behelst dit de kennis van de Schrift, bijzonder van de evangeliën.

(102) Aan de katholieken onder onze leerlingen stelt onze opvoeding de *kennis van en de liefde voor de kerk en de sacramenten* voor als bevoorrechte middelen om Christus te ontmoeten.

(103) Op aan een school aangepaste wijze zullen alle leerlingen *concreet kunnen ervaren wat kerkleven is* doordat ze deelnemen aan allerlei kerkactiviteiten en -projecten. De leraars, bijzonder zij die in hun parochie actief zijn, kunnen daarin voorgaan. Ze doen hun leerlingen beter beseffen hoezeer thans de klemtoon valt op het lekenapostolaat.

(104) Voorheen hebben in de jezuïetencolleges de Maria congregaties een opvallend aandeel gehad in het aankweken van vroomheid en christelijk engagement. In hetzelfde spoor worden aan de leerlingen en volwassenen die daarnaar uitzien, naast andere mogelijkheden, de *Gemeenschappen voor Christelijk Leven* (GCL) voorgesteld als uiterst geschikt om Christus vollediger te leren kennen en tot levensmodel te kiezen. Gelijkaardige kansen worden ook de niet-katholieke gelovigen geboden, die hun geloofsentagement wensen te verdiepen.

7 Uitmunten

(105) *Herhaaldelijk dringt Ignatius aan op het 'magis' (méér). Voortdurend was hij erop bedacht God beter te dienen door Christus van dichterbij na te volgen. Deze zorg lag aan de oorsprong van heel de apostolische bedrijvigheid der eerste metgezellen. Een concreet antwoord op Gods oproep moet "een grotere waarde bezitten"⁵⁵.*

(106) De jezuïetenopvoeding

- streeft in haar vormingswerk naar uitmuntendheid.
- legt getuigenis af van deze uitmuntendheid.

7.1. Uitmuntendheid in de vorming

(107) In de jezuïetenopvoeding wordt de maatstaf 'uitmuntendheid' toegepast op alle domeinen van het schoolleven. Wat men daarmee bedoelt is de zo volledig mogelijke ontplooiing van de hele persoon, ten nauwste verbonden met het ontwikkelen van de zin voor waarden, mét een dienstwilligheid die voorrang geeft aan de noden van de armen en graag eigen profijt opoffert voor het bevorderen van gerechtigheid⁵⁶. Het streven naar uitmuntendheid op het gebied van studies heet typisch te zijn voor een jezuïeteninstelling. Dit mag alleen wanneer het gesitueerd wordt in de ruimere context van *uitmuntendheid op algemeen menselijk vlak*⁵⁷.

(108) Zoals alle andere ignatiaanse criteria wordt de uitmuntendheid bepaald door 'de omstandigheden van plaats en personen'. "De aard van de instelling, haar vestigingsplaats, het aantal leerlingen, het formuleren van wat met kwaliteitsonderwijs bedoeld wordt, het publiek tot wie men zich richt, het zijn evenzoveel elementen die het instrument diversifiëren om het aan te passen aan de omstandigheden waarin het gebruikt zal worden"⁵⁸. Het 'magis' nastreven betekent dus: dát type onderwijs kiezen met dát bepaalde niveau voor dát type leerlingen op die bepaalde leeftijd, hetwelk het best beantwoordt aan *de noden van de regio waar het college zich bevindt*.

(109) Het woord 'méér' houdt geen enkele vergelijking met anderen in noch enige manier om de vooruitgang af te meten in functie van een absoluut niveau. Veeleer drukt het de *zo volledig mogelijke ontwikkeling uit van ieders bekwaamheden* in elke fase van zijn leven, *verbonden met de bereidheid daar levenslang mee door te gaan en deze eenmaal tot ontplooiing gebrachte gaven ten dienste te stellen van anderen*.

(110) Traditioneel hebben de jezuïeten ernaar gestreefd 'leidende figuren' te vormen, mannen en vrouwen die in de maatschappij verantwoordelijke posten bekleden waardoor ze een positieve invloed kunnen uitoefenen op anderen. Deze bedoeling heeft soms tot uitwassen geleid die gecorrigeerd moeten worden. Wat dit ook in het verleden betekend mag hebben, het doel van de jezuïetenopvoeding, zoals wij thans de ignatiaanse visie op de wereld begrijpen,

⁵⁵ Deze uitdrukking komt uit de meditatie over 'het Rijk', ook genoemd 'De oproep van de koning' in de GO, 97. Het doel ervan is de reitruant ertoe te brengen Christus van dichterbij te volgen.

⁵⁶ Deze uitmuntendheid bestaat erin mannen en vrouwen voort te brengen met rechte en persoonlijk verwerkte principes, tegelijk open voor de tekenen van de tijd, helemaal in éénklank met de cultuur en de problemen van hun omgeving: mannen en vrouwen voor anderen (OC, 9).

⁵⁷ Enkele maatstaven voor uitmuntendheid vindt men in sectie 9.1. Het zijn dezelfde als voor de onderscheiding'.

⁵⁸ OC6

is niet een socio-economische elite opleiden, veeleer mensen vormen *die vooropgaan in het dienen*. Het jezuïetencollege zal zijn leerlingen helpen de kwaliteiten van geest en hart te ontwikkelen die ze geschikt maken om, welke rang ze in het latere leven ook bekleden, samen te werken met anderen voor eenieders welzijn in dienst van het rijk Gods.

(111) Deze dienst is gebaseerd op een *geloofsinzet* voor God. Voor christenen betekent dit: in het voetspoor van Christus treden. De beslissing om Christus te volgen - een beslissing uit liefde genomen - leidt tot het verlangen om altijd 'méér' te doen en zo een 'multiplicator'⁵⁹ te worden (Voor verklaring zie Inleiding (7) d). Op zijn beurt concretiseert dit verlangen zich in een onontbeerlijke voorbereiding op later, waarbij de leerling zich wijdt aan studie, persoonlijke vorming en uiteindelijk aan actie.

(112) De *Ratio Studiorum* beveelt de *wedijver* aan, veeleer tussen groepen dan tussen personen, als een doelmatige stimulans om in de studies vooruit te gaan. Thans worden we geconfronteerd met een heel, andere realiteit: een wereld waarin een overdreven competitie leidt tot individualisme, consumptiedrang, succes ten koste van alles. Ofschoon een jezuïetenschool de stimulans erkent die er van *wedijver* in het spel uitgaat, toch dringt ze er bij haar huidige leerlingen vooral op aan dat ze zich onderscheiden door hun bekwaamheid om samen te werken, op anderen te letten, anderen gul te dienen. Deze dienst zal blijken uit de manier waarop ze elkaar bijstaan en helpen. "Dit verlangen om christelijk te getuigen en de mensen te dienen kan niet gedijen in een sfeer van *wedijver* op het zuiver intellectuele vlak noch wanneer men iemands kwaliteiten hoger aanslaat door ze met die van anderen te vergelijken. Wél wanneer het klimaat voorhanden is waarin we leren hoe we anderen tot nut en dienst kunnen zijn"⁶⁰.

7.2. Getuigenis van uitmuntendheid

(113) Het *beleid* zal zo zijn dat de school een ambiance of klimaat verspreidt dat uitmuntendheid in de hand werkt. Dit beleid houdt in dat er een onafgebroken evaluatie gehouden wordt van doelstellingen, programma's, diensten en pedagogische methodes. Dat er aldus een ernstige inspanning wordt gedaan om de doeleinden van de opvoeding efficiënter te bereiken.

(114) *Van deze uitmuntendheid geven de volwassenen van de schoolgemeenschap* *blijk* door een toenemende beroepsbekwaamheid te paren aan een almaar grotere toewijding.

(115) Leraren en directie van een jezuïetencollege werken met andere scholen en opvoedingsorganisaties samen om na te gaan wat schoolbeleid en pedagogische methodes nog ruimere doeltreffendheid kan verlenen⁶¹.

⁵⁹ De wat ongewone uitdrukking die pater Arrupe graag in de mond nam, dat we multiplicatoren' moeten vormen (voor de verklaring, zie boven, Inleiding 7, d), stamt feitelijk uit de apostolische visie van Ignatius. Dezes briefwisseling van 6.815 stuks toont ten overvloede aan dat hij nooit ophield de ruimste medewerking te zoeken en te bevorderen met alle soorten van mensen+ (pater generaal Kolvenbach tijdens de openingszitting van het wereldcongres der oud-leerlingen SJ in Versailles, zie boven Aantek. 24).

⁶⁰ OC12

⁶¹ Wij hebben te leren en de plicht om mee te delen. Groot zijn de voordelen die voortvloeien uit wederzijdse uitwisseling en uit elke vorm van samenwerking. Het zou erg ijdel zijn te menen dat wij niets te leren hebben. Het zou niet verantwoord zijn bij het plannen maken alleen om onszelf te denken zonder er rekening mee te houden dat wij noodzakelijk samen moeten handelen met andere colleges... Deze samenwerking... zal ons

8 Gemeenschap

(116) Toen Ignatius tot de ontdekking was gekomen van Gods liefde zoals ze zich openbaart in Christus en deze liefde begon te beantwoorden door zich toe te wijden aan het rijk Gods, deelde hij zijn ervaringen aan anderen mee. Hij trok enkele gezellen aan, ze werden 'vrienden in de Heer'⁶² in dienst van anderen. De sterkte van een gemeenschap die werkt in dienst van het Koninkrijk is veel groter dan die van een enkeling of een groep enkelingen.

(117) De jezuïetenopvoeding

- beklemtoont de samenwerking tussen leken en jezuïeten.
- berust op een geest van gemeenschap onder lerarenkorps en beheerders, jezuïetencommunity, bestuursorganen, ouders, leerlingen, oud-leerlingen, weldoeners.
- vindt plaats binnen een gemeenschapbevorderende structuur.

8.1. Samenwerking lekenjezuïeten

(118) Samenwerking tussen leken en jezuïeten is wat elk college probeert tot stand te brengen om te beantwoorden aan het Tweede Vaticaans Concilie⁶³ en aan de recente Algemene Congregaties van de Sociëteit van Jezus⁶⁴. Doordat het idee van een *gemeenschappelijke zending* nog vrij nieuw is laat de nood zich gevoelen aan een almaar dieper inzicht in deze zending en aan zorgvuldig opgestelde actieplannen.

(119) Zowel leken als jezuïeten zijn bereid *de passende verantwoordelijkheid op zich te nemen*: samenwerken in het leiden en in het dienen. Men zal een inspanning doen om een waarachtige eenheid van hart en geest te verwezenlijken, om bij het vormen van de leerlingen als één en hetzelfde apostolisch korps op te treden⁶⁵. Daartoe delen allen éénzelfde visie, éénzelfde oogmerk, éénzelfde apostolische inspanning.

[Terug naar inhoudstafel](#)

(120) De juridische structuren van het college houden rekening met een zo ruim mogelijke samenwerking in het schoolbestuur⁶⁶.

apostolisch werk ten goede komen en het besef doen groeien dat wij deel uitmaken van de kerk (OC, 25). De kwestie van de evaluatie wordt opnieuw en uitvoeriger behandeld in sectie 9.

⁶² Deze uitdrukking komt van Ignatius, uit een brief aan Jean de Verdolay' op 24 juli 1537, Monumenta Ignatiana XII, 321 en 323.

⁶³ Apostolicam Actuositatem. Over het lekenapostolaat. Zie Aantek. 2.

⁶⁴ 31e AC, decreet 33 'De houding van de Sociëteit tegenover de leken en hun apostolaat', decreet 28 'Het apostolaat van de opvoeding', nr. 27. 32e AC, decreet 2 'Jezuïeten vandaag', nr. 29. 33e AC, decreet 1 'Als gezellen van Jezus gezonden in de wereld van vandaag', nr. 47.

⁶⁵ Wij hadden de gewoonte de universiteit te beschouwen als 'onze' instelling en de leken te zien als helpers, zelfs wanneer hun aantal dat van de jezuïeten ver overtrof. Vandaag schijnen sommige jezuïeten te geloven dat het aantal leken zo is toegenomen en het beheer zozeer op hen is overgedragen dat de universiteit niet meer werkelijk een jezuïeteninstelling is... Ik geloof juist dat de universiteit zelf een instrument van ons apostolaat moet blijven, niet dat van de jezuïeten alleen, maar van jezuïeten en teken die samenwerken (p. generaal Kolvenbach 'De jezuïetenuniversiteit vandaag'. p. 8. Zie boven Aantek. 39).

⁶⁶ Zie verder secties 8.7. en 9.3.

(121) Op actieve wijze bevorderen de jezuiten de samenwerking op school tussen leken en henzelf. "De jezuiten moeten denken aan het belang dat de Sociëteit heeft bij zo'n samenwerking met de leken: zij zullen voor ons de aangewezen vertolkers zijn van wat in de hedendaagse wereld omgaat en ons zo werkzaam bijstaan in het apostolaat"⁶⁷ "Wij moeten bereid blijven met anderen samen te werken..., een ondergeschikte rol te spelen, anderen helpend en zelf onbekend blijvend. Wij moeten bereid zijn ook van hen die we willen dienen, te leren hoe we kunnen dienen"⁶⁸. Een van de opdrachten waar de religieuze overste verantwoordelijkheid voor draagt, is deze openheid in het apostolaatswerk aan te moedigen.

8.2. Onderwijzend personeel en administratief kader

(122) Zoveel mogelijk zullen zij die gekozen worden om binnen de opvoedingsgemeenschap een taak op zich te nemen, mannen en vrouwen zijn *bekwaam om er de eigen aard van te begrijpen en mee te helpen aan het waar maken van die eigen kenmerken, vrucht van de ignatiaanse visie.*

(123) Ten einde de *zin-voor-gemeenschap* te bevorderen *die besloten ligt in dezelfde doelgerichtheid.* en deze dan *toe te passen op de concrete omstandigheden van het collegeleven,* wisselen directie, docenten, administratief en hulppersoneel, jezuiten en leken, regelmatig hun inzichten en ervaringen op persoonlijk, professioneel en godsdienstig vlak uit. Ze zijn bereid om wat ze menen, verwachten, wensen en ondervinden, hun succes en mislukkingen, met elkaar te bespreken.

8.3. De jezuitengemeenschap

(124) De jezuiten die op het college werken moeten "een groep mensen zijn met een duidelijke identiteit, levend vanuit hun ignatiaanse charisma, *'ad intra'* nauw met elkaar verbonden door eensgezindheid en liefde, en *'ad extra'* de vreugde belevend van hun gemeenschappelijke zending... Op de overige leden van de schoolgemeenschap moeten ze inspirerend en stimulerend inwerken... *Het getuigenis van ons leven is onmisbaar*"⁶⁹.

(125) De jezuiten zullen doelmatiger het geheel van de opvoedingsgemeenschap *dienen en inspireren* als ze dat *tegenover elkaar doen* door een echte gebeds- en levensgemeenschap te vormen. Dit doorleefde getuigenis is een van de middelen die hun collegewerk tot het 'apostolaat van een korps' maken. Het zal de schoolgemeenschap helpen effectief en affectief meer één te worden.

(126) Nu en dan, en zeker bij speciale gelegenheden, worden ander leden van de schoolgemeenschap in de gemeenschap uitgenodigd om samen aan tafel te gaan, liturgie te vieren of wat gebruikelijk is in het dagelijkse leven, te delen. Deze informele ontmoetingen bevorderen de toenadering en de leken hebben aldus de kans om het jezuitenleven beter te begrijpen.

⁶⁷ 31e AC, decreet 28 'Het apostolaat van de opvoeding', nr. 27.

⁶⁸ 32e AC, decreet 1 'Jezuiten vandaag'. nr. 29.

⁶⁹ OC 16 en 18

(127) Benevens hun beroepsverantwoordelijkheid in de school als leraar, lid van het bestuur of pastor, zullen de jezuiten graag bereid zijn om bepaalde activiteiten te *organiseren*, zoals bij voorbeeld *gespreksbijeenkomsten*, *werkgroepen en retraites*, die de anderen uit de schoolgemeenschap ertoe brengen Ignatius' visie op de wereld beter te begrijpen en naar waarde te schatten.

(128) Opvoeding - of ze nu het werk is van een docent, van een directie- of een personeelslid - is op zichzelf een apostolische taak. Omdat het college een apostolische rol heeft in de kerk, hebben de jezuitenpriesters bovendien een direct priesterlijke opdracht: ze celebreren de eucharistie, zijn beschikbaar voor het sacrament van de verzoening, enzovoort.

(129) De statuten van de school bakenen enerzijds de verantwoordelijkheid van de directeur af. anderzijds het overkoepelend toezicht dat in handen blijft van de Sociëteit van Jezus (zie verder 8.9.). In functie van de plaatselijke omstandigheden heeft een jezuïet noch een groep jezuiten (de communiteit) als zodanig enige beslissingsmacht in een jezuïetenschool, behalve die welke bepaald is in de statuten.

8.4. Raad van beheer en schooldirectie

(130) De 31ste Algemene Congregatie van de Sociëteit van Jezus heeft aanbevolen dat in de onderwijsinstellingen van de orde een raad van beheer en /of een schoolbestuur opgericht worden waarin zowel leken als jezuiten zetelen⁷⁰. Dit is weer een mogelijkheid om de verantwoordelijkheid te delen en aldus de samenwerking te bevorderen. Deze raad en lof dit schoolbestuur krijgen de deskundige bijstand van heel wat mensen, zowel leken als jezuiten, die vertrouwd zijn met de oriëntaties van een jezuïetencollege en met de visie van Ignatius waarop ze berusten.

8.5. De ouders

(131) Onderwijzend personeel en directie *werken nauw samen met de ouders*, die trouwens deel uitmaken van de opvoedingsgemeenschap. Tussen school en gezin is er frequente communicatie en voortdurende dialoog. De ouders worden op de hoogte gehouden van wat op school gebeurt en aangemoedigd om de leerkrachten te ontmoeten voor een gesprek over de evolutie van hun kind. Bij allerlei gelegenheden wordt hun hulp geboden zodat ze hun oudertaak nog beter kunnen waarnemen. Ze krijgen de kans om in consultatieve schoolraden te zetelen. Op deze en andere manieren ondervinden ze steun bij het uitoefenen van hun rechten en plichten als opvoeders in het gezin en hebben ze op hun beurt inspraak in het opvoederswerk dat op het college wordt verricht⁷¹.

(132) De ouders *begrijpen, waarderen en aanvaarden* zoveel mogelijk de *ignatiaanse wereldvisie* die de jezuïetenschool kenmerkt. Rekening houdend met

⁷⁰ "Het zal ook goed zijn te onderzoeken of het wellicht niet nuttig is in enkele van onze hogere scholen een raad van beheer op te richten waar zowel jezuiten als leken in zetelen" (31e AC, decreet 28 'Het apostolaat van de opvoeding', nr. 27)

⁷¹ In het opvoedingswerk moeten wij samenwerken met de ouders... Verenigingen, tijdschriften, sessies en alles wat erop gericht is aan de ouders van onze leerlingen een pedagogische vorming te geven en hen voor te bereiden op een werkdadige samenwerking met het college, dat alles zou ik speciaal willen loven en aanprijzen (OC, 22).

de toestand, verschillend van land tot land, biedt de schoolgemeenschap allerhande gelegenheden waardoor de ouders meer vertrouwd raken met deze wereldvisie en haar toepassingen op de opvoeding.

(133) Er zal *overeenstemming zijn tussen de waarden die op school en die welke in het gezin aan bod komen*. Wanneer ouders hun kind laten inschrijven worden ze erover ingelicht dat jezuïetenopvoeding een geëngageerde opvoeding is: ze berust namelijk op een geloof dat zich voor gerechtigheid inzet. Vormingsprogramma's worden hun voorgesteld om ze deze oriëntatie beter te helpen begrijpen en hen zelf te sterken in hun engagement dienaangaande.

8.6. De leerlingen

(134) De leerlingen vormen een *gemeenschap waarin ze elkaar onderling begrijpen en steunen*. Wordt hun dit informeel ingeprent, structuren zoals een leerlingenbestuur en leerlingenraden zullen deze saamhorigheid nog versterken. Meer nog: hun leeftijd en geschiktheid in acht genomen wordt het deelnemen aan de ruimere schoolgemeenschap in de hand gewerkt doordat ze zetelen in consultatieve schoolraden en andere groeperingen op het college.

8.7. De oud-leerlingen

(135) De oud-leerlingen zijn lid van 'de gemeenschap die werkt in dienst van het Rijk'. Jegens hen heeft een college dan ook een bijzondere verantwoordelijkheid. In de mate van het haalbare zal het hen *begeleiding en voortgezette vorming* verschaffen, zodat zij die hun basisvorming bij ons hebben gekregen, deze ook in hun volwassen leven in praktijk brengen en hun toewijding in dienst van anderen onophoudelijk kunnen verdiepen⁷². Er zullen nauwe banden van vriendschap en wederzijdse steun bestaan tussen *het college en zijn bonden van oud-leerlingen*⁷³.

[Terug naar inhoudstafel](#)

8.8. De weldoeners

(136) Op gelijkaardige wijze draagt het college een bijzondere verantwoordelijkheid jegens zijn weldoeners. Het zal ze de steun en goede raad

⁷² "De Sociëteit kan zich niet onttrekken aan haar plicht om zich bezig te houden met de permanente vorming van haar oud-leerlingen. Concreet gesproken zijn wij de enigen die dit kunnen doen aangezien het hier gaat om het hervatten van een taak die wij 20 of 30 jaar geleden hebben vervuld. Maar de mens die de wereld thans behoeft is verschillend van hem die wij toen hebben gevormd. Immense taak, die onze mogelijkheden tot toevlucht moeten nemen tot leken die in staat zijn om dit met ons samen klaar te spelen" (OC. 23).

⁷³ Wat is het engagement van de Sociëteit jegens u. haar oud-leerlingen ? Het is datgene waartoe Ignatius zich gedrongen voelde, thans opnieuw verwoord door pater Arrupe : u tot multiplicatoren' (mensen die de ontvangen bezieling aan anderen overdragen) te laten uitgroeien, u te bekwamen om u Ignatius' visie en de zending van de Sociëteit eigen te maken. Normalerweise moet de vorming die u hebt gekregen u de waarden en de inzet hebben gegeven, die u tekenen voor uw leven. Tegelijk de geschiktheid om dit engagement bij elkaar te helpen vernieuwen en de waarden te helpen toepassen op de telkens andere levensomstandigheden en de wisselende wereldnaden. De jezuïeten zullen u niet in de steek laten. Rekent er evenwel niet op dat wij doorgaan met u te dirigeren. Wij staan aan uw zijde om u te begeleiden, te inspireren, tot het beste uit te dagen, te helpen. Doch wij koesteren genoeg vertrouwen in u om u zelf de van ons gekregen vorming gestalte te laten geven in uw leven en in de wereld+ (p. generaal Kolvenbach in zijn toespraak op het wereldcongres der oud-leerlingen in Versailles 1986, zie Aantek. 24. Heel deze toespraak ontwikkelt het thema van de betrekkingen tussen de Sociëteit van Jezus en haar oud-leerlingen).

schenken die ze eventueel behoeven. Heel speciaal krijgen de weldoeners de kans om het specifieke karakter van een jezuïetenschool en de ignatiaanse visie waarop het berust, beter te leren kennen, alsook de doelstellingen waartoe ze materieel bijdragen.

8.9. De structuur van de school

(137) De laatste jaren is het *delen in de verantwoordelijkheid* aanzienlijk toegenomen. Meer en meer worden de beslissingen pas genomen na advies te hebben ingewonnen, zowel door informele raadplegingen als door daartoe opgerichte commissies en andere middelen. Alle leden van de opvoedingsgemeenschap worden op de hoogte gebracht van de beslissingen en belangrijke gebeurtenissen in het schoolleven. Om werkelijk efficiënt te zijn moet dit delen in de verantwoordelijkheid berusten op een gemeenschappelijke visie en zin voor het te bereiken doel, zoals boven uiteengezet.

(138) Vroeger berustte de verantwoordelijkheid voor het bestuur van een jezuïetencollege bij de rector van de communiteit, door de generaal overste van de Sociëteit van Jezus benoemd. Geregeld bracht hij verslag uit bij zijn provinciaal. Op dit ogenblik is in vele delen van de wereld de rector van de communiteit niet 'de directeur van het werk'. In bepaalde gevallen werkt een raad van beheer samen met de Sociëteit voor het benoemen van de directeur en het komt al vaker voor dat deze directeur een leek is. Wat nu ook de bijzondere situatie en de benoemingswijze mogen zijn, altijd omvat de verantwoordelijkheid die aan de directeur van een jezuïetenschool wordt toevertrouwd een *zending die in laatste instantie uitgaat van de Sociëteit van Jezus*. In zover deze zending in verband staat met het jezuïtisch karakter van het college, wordt ze op regelmatige tijden door de Sociëteit (normaal door de provinciaal of zijn afgevaardigde) geëvalueerd.

(139) De *rol van de directeur* ligt op *het apostolische vlak*: hij heeft de leiding van het collegeapostolaat. Deze rol is vitaal voor de inspiratie van het geheel, voor het doorgeven van een gemeenschappelijke visie, voor het bewaren van de eenheid binnen de opvoedingsgemeenschap. Aangezien Ignatius' visie de basis is waarop de gemeenschappelijke visie berust, is ze voor de directeur richtinggevend. Voor het verspreiden van deze visie is hij alleen verantwoordelijk: hij schept gelegenheden waarbij de anderen uit de gemeenschap een dieper inzicht kunnen verwerven in deze wereld- en levensbeschouwing en haar toepassingen op de opvoeding. Naast zijn rol van bezieler draagt de directeur de *ultieme verantwoordelijkheid voor de praktische uitwerking der basisrichtlijnen* die de collegeopvoeding bepalen en voor de *specifiek jezuïtische aard* der opvoeding. Wat deze verantwoordelijkheid inhoudt wordt nauwkeurig omschreven in de statuten van elk college.

(140) Niet zelden wordt de verantwoordelijkheid verdeeld over verscheidene personen, die elk hun eigen rol spelen: rector, directeur, voorzitter, prefect, schoolhoofd. De laatste verantwoordelijkheid voor het beleid en de uitvoering ervan wordt dikwijls toevertrouwd aan de raad van beheer. Allen die in de verantwoordelijkheid delen vormen de *beleidsploeg*. Bewust van wat de ignatiaanse visie is, toegepast op de opvoeding, staan ze er ook voor open. Ze zijn in staat om in verstandhouding en wederzijds respect samen te werken en

een beroep te doen op eenieders talenten. Dit soort equipestructuur, een toepassing van het subsidiariteitsbeginsel, heeft het voordeel dat het de bekwaamheden van een zo groot mogelijk aantal personen inschakelt in de collegeleiding. Bovendien verzekert het een vastere stabiliteit in het doortrekken van een beleid dat de basisoriëntaties in de praktijk omzet.

(141) Als het college een echte jezuïetenschool is, zal de Sociëteit van Jezus nog genoeg gezag en toezicht in handen hebben om via haar instellingen gehoor te kunnen geven aan de oproep van de kerk en ervoor te zorgen dat het college zijn traditie trouw blijft. Behoudens deze beperking kan het gezag in de school effectief uitgeoefend worden door eender wie, jezuïet of leek, als hij maar weet waar de specifieke aard van de jezuïetenopvoeding in bestaat, er zich innerlijk door aangesproken voelt, er zich mee identificeert en er zich voor inzet.

(142) De structuren van het college *waarborgen de rechten* van leerlingen, directeuren, onderwijzend en ander personeel. *Ze roepen eenieder ertoe op zijn verantwoordelijkheid op zich te nemen.* Allen die tot de gemeenschap behoren werken eendrachtig samen om de gunstigste toestand te scheppen en te behouden opdat elk kan groeien in het verantwoordelijk gebruik van zijn vrijheid. Elk lid wordt ertoe uitgenodigd zich *actief in te zetten* voor de wasdom van de hele gemeenschap. De schoolstructuur weerspiegelt de nieuwe maatschappij die het college wil opbouwen via de opvoeding die het verstrekt.

[Terug naar inhoudstafel](#)

9 Onderscheiden

(143) *Ignatius en zijn metgezellen namen hun beslissingen op grond van een ononderbroken proces van 'onderscheiding'⁷⁴, elk apart en in groep, telkens in een context van gebed. Het resultaat van hun werkzaamheden in gebed overdenkend lieten ze vroeger genomen beslissingen de revue passeren. Ze pasten hun methodes aan, in een voortdurend zoeken naar de grotere dienst van God ('magis').*

(144) De jezuïetenopvoeding

- past middelen en methodes aan om wat ze wil bereiken efficiënter te verwezenlijken.
- vormt een samenhangend 'systeem' van colleges met een gemeenschappelijke visie en gemeenschappelijke oogmerken.
- wil helpen bij de nodige beroepsopleiding en voortgezette vorming, in het bijzonder van leerkrachten.

⁷⁴ Het woord 'onderscheiding' wordt in zeer uiteenlopende samenhang gebezigd. Ignatius schreef 'Regels voor de onderscheiding van de geesten'. GO, 313-336. In de onderhavige context gaat het veeleer over de 'gemeenschappelijke apostolische onderscheiding', beoefend door Ignatius' eerste gezellen en aanbevolen door de 33e AC, nl. een herzien van elk werk, omvattende "het luisteren naar het woord van God; onderzoek en beraadslaging volgens de traditie van onze heilige vader Ignatius ; een persoonlijke en communautaire bekering, zodat we werkelijk 'contemplatieven in actie' kunnen worden; een poging om in die 'onverschilligheid' en 'beschikbaarheid' te leven die nodig zijn om 'God in alles te vinden'; een verandering van onze gebruikelijke manier van denken, die verkregen wordt door zich tegelijkertijd en voortdurend te oefenen in ervaring, reflectie en activiteit. Ook moeten wij altijd de criteria toepassen die de Constituties in het zevende deel voor onze activiteit geven en ook de concrete aanwijzingen van de laatste jaren wat betreft het op gang brengen van bedieningen... " (33e AC, decreet 1, nr. 40).

[Terug naar inhoudstafel](#)

9.1. Aanpassen om te verwezenlijken wat we willen bereiken

(145) De opvoedingsgemeenschap van een jezuïetenschool bestudeert de noden van de hedendaagse maatschappij. Vervolgens denkt ze na over haar beleid, structuren, haar huidige methodiek en andere elementen die het collegeleven bepalen. Ze zoekt naar *middelen waardoor de school het best haar doel bereikt* en haar opvoedingsfilosofie in de praktijk omzet. Met deze reflectie als vertrekpunt worden, mochten ze nodig of nuttig blijken, *wijzigingen aangebracht* in de collegestructuur, methodes, studieprogramma's. enzovoort. In de lijn van de jezuïetentraditie wordt de opvoeder ertoe aangemoedigd om in de keuze van zijn didactiek, pedagogische methodes en dergelijke een ruime mate van vrijheid en verbeelding aan te wenden. *Beleid en praktijk sporen aan tot reflectie en evaluatie*. Ze zetten de deur wijd open voor verandering, zodra ze nodig is.

(146) Ofschoon algemene regels toegepast moeten worden op concrete omstandigheden, kunnen de principes waarop de reflectie teruggaat gevonden worden in de huidige documenten van de kerk en van de Sociëteit van Jezus⁷⁵. Bovendien verschaffen de *Constituties* van de orde criteria om de onderscheiding zo te richten dat het 'magis' tot gelding komt: een universeler goed, een dringender nood, een duurzamer waarde, een werk dat anderen niet doen, enzovoort⁷⁶.

(147) De 'omstandigheden van plaats en personen' vereisen dat de studies, het opvoedingsproces, de onderwijsstijl en het hele schoolleven *aangepast zijn aan de specifieke behoeften van de plaats* waar het college staat en van de mensen in wier dienst het zich stelt.

9.2. Het 'systeem' van de jezuïetencolleges

(148) Op zoek naar beginselen en methodes die de oogmerken van hun opvoedingswerk efficiënter verwezenlijken wisselden de paters van de eerste jezuïetencolleges aan elkaar hun ideeën en het resultaat van hun ervaringen uit. Elke school paste nadien deze principes en methodes toe op haar eigen situatie. De kracht van het 'systeem' van de jezuïeten is gegroeid dankzij deze uitwisselingen. Nu nog bestaat er een net van jezuïetenscholen, onder elkaar verbonden, niet door eenheid van bestuur of door eenvormigheid van programma's, maar door *een gemeenschappelijke visie en gemeenschappelijke doeleinden*. Leerkrachten en beleidslieden van de jezuïetencolleges *delen opnieuw aan elkaar hun inzichten en ervaringen mee*. Zo doende willen ze de principes en methodes op het spoor komen die de gemeenschappelijke visie zo doelmatig mogelijk in de praktijk omzetten.

(149) Het doorgeven van ideeën zal doeltreffender zijn als elk college *zich inschakelt in de concrete werkelijkheid* van de regio waar het gevestigd is. Dit betekent dat het meedoet aan een dergelijke *permanente uitwisseling met*

⁷⁵ . Een van de recentste en volledigste bronnen is de brief van pater P.H. Kolvenbach, geschreven op 5 november 1986. Over 'de apostolische onderscheiding in gemeenschap' vindt men daarin een overvloedige bron van informatie, een historisch overzicht en concrete suggesties terzake (AR XIX, 1986, pp, 677 en vv.).

⁷⁶ CON, deel VII, vooral 622-624.

andere scholen en opvoedingswerken van de plaatselijke kerk of gewoon van de streek. Hoe ruimer deze uitwisselingen (;p regionaal vlak, des te vruchtbaarder kunnen ze zijn tussen jezuïetencolleges onderling, ook op internationaal niveau.

(150) Om dit meedelen van elkaars ideeën en ondervinding nog meer te bevorderen wordt, waar zulks doenbaar is, het *uitwisselen* aanbevolen *van docenten en leerlingen*.

(151) Ten einde doeltreffender middelen te vinden om 'het geloof dat gerechtigheid doet' tot een dimensie te maken van het opvoedingswerk, wordt over de hele wereld een brede waaier van experimenten doorgevoerd. Gezien het belang van deze uitdaging en de moeilijkheid om erop in te gaan, moeten deze experimenten uitgetest worden en de resultaten ervan aan anderen meegedeeld. Zo kunnen positieve ervaringen meetellen in het beleid, de praktijk en het gemeenschapsleven van het plaatselijke college. Inzichten en ervaringen op dit gebied uitwisselen is dringend nodig, niet alleen voor elk college afzonderlijk, doch evenzeer voor het opvoedingsapostolaat als zodanig.

9.3. Beroepsopleiding en permanente vorming

(152) De moderne wereld wordt gekenmerkt door de snelheid waarmee veranderingen optreden. Om als opvoeder efficiënt te blijven werken en om een concreter antwoord op Gods roepstem te 'onderscheiden' moeten de volwassenen uit de opvoedingsgemeenschap de *hun geboden kansen aangrijpen om zichzelf permanent bij te werken en verder te ontplooien* op gebied van beroepsbekwaamheid, didactiek en geestelijke vorming. Om dat alles te stimuleren biedt het college zijn onderwijzend personeel niet enkel deze vormingsprogramma's aan, maar doet het ook wat het kan om de tijd en de financiële middelen, die een voortgezette vorming nu eenmaal vergt, vrij te maken.

(153) Om een waarachtige samenwerking te realiseren en werkelijk de verantwoordelijkheid te delen *is het onontbeerlijk dat de leken de ignatiaanse spiritualiteit kennen*, evenals de geschiedenis en de tradities van de jezuïetenpedagogie en het jezuïetenleven zelf. Van hun kant *moeten de paters oog krijgen voor wat leken in hun leven meemaken*, wat zij aan uitdagingen ervaren en hoe Gods Geest ook hen beweegt. Tevens moeten de jezuïeten leren inzien wat de *inbreng van de leken* is in de kerk en in een school. Het college zorgt voor oriënteringsprogramma's ten behoeve van nieuwe leerkrachten, voor doorlopende sessies en allerlei activiteiten die een dieper besef en begrip van de oogmerken der jezuïetenpedagogie in de hand werken. Ook de jezuïeten geeft het de kans om van de leken te leren. Daar waar het haalbaar is worden speciale programma's voor beroeps- en geestelijke vorming opgesteld die de leken helpen zich voor te bereiden op een eventuele leidende post in een jezuïetencollege.

[Terug naar inhoudstafel](#)

10 Bronnen

NOG ENKELE KARAKTERISTIEKEN VAN DE JEZUIETENOPVOEDING

(154) Ignatius heeft erop aangedrongen dat de jezuïetenscholen de methodes van de Parijse universiteit (de '*modus Parisiensis*' zouden overnemen. Hij beschouwde ze als de meest efficiënte om de doelstellingen te verwezenlijken die hij voor deze scholen had vooropgesteld. Door jezuïetenopvoeders werden de methodes uitgetest in overeenstemming met hun godsdienstige ervaring in de *Geestelijke Oefeningen* en hun steeds toenemende opvoedingspraktijk. Tal van deze principes en methodes worden nog altijd toegepast in de jezuïetenopvoeding. Ze blijven doeltreffend om de boven beschreven karakteristieken in praktijk te brengen. Bij wijze van voorbeeld vermelden we hieronder de meest bekende.

A. UITGAANDE VAN DE ERVARING VAN DE GEESTELIJKE OEFENINGEN⁷⁷

(155) 1/ Hoewel er evidente verschillen zijn tussen beide situaties, staat de *aard* van relatie tussen degene die de *Oefeningen* geeft en degene die ze doet, model voor de relatie tussen leerkracht en leerling.

Zoals hij die de *Oefeningen* geeft stelt de docent zich ten dienste van de leerlingen, blijft hij waakzaam om de eigen gaven of moeilijkheden van de jeugdige te ontdekken, toont hij persoonlijke belangstelling voor elke leerling en staat hij altijd klaar om de ingeboren talenten en mogelijkheden van eenieder te helpen ontplooiën.

(156) 2/ De actieve rol van wie de *Oefeningen* doet is het model voor de actieve rol die de leerling te spelen heeft in het persoonlijk verwerken van zijn leerstof, waarbij ontdekking en creativiteit aan bod moeten komen.

(157) 3/ Het geleidelijk vorderen in de *Oefeningen* kan als toonbeeld gelden voor die zakelijke, gedisciplineerde benadering welke de 'middelen in functie van het doel' aanwendt, zo kenmerkend voor de jezuïetenopvoeding⁷⁸.

(158) 4/ De "vooronderstelling" van de *Geestelijke Oefeningen*⁷⁹ is de norm voor het onderhouden van de persoonlijke relatie en de goede verstandhouding – tussen leraars en leerlingen, tussen leraars en schooldirectie, onderling tussen leraars, onderling tussen studenten, en overal in de onderwijsgemeenschap.

(159) 5/ Tal van 'aantekeningen' of 'suggesties voor wie de *Oefeningen* geeft' gelden ook, met de geschikte aanpassingen, als suggestie voor wie in een jezuïetencollege onderricht geven.

⁷⁷ Dat de jezuïetenopvoeding afhankelijk is van principes en methodes uit de GO is het voorwerp geweest van heel wat studies. Een van de klassieke werken, een beetje verouderd doch nog altijd zeer waardevol, dat in detail deze kwestie behandelt is: '*La Pédagogie des Jésuites*', door François Charlot, sj, Parijs 1941. Meer recent werd hetzelfde thema behandeld in '*Reflections on the Educational Principles of the Spiritual Exercises*', door Robert R. Newton (Monograph 1, in 1977 gepubliceerd door de Jesuit Secondary Education Association, 1424 16th Street, NW, Suite 300, Washington D.C. 20036, USA) en '*Le secret des Jésuites*', door Joseph Thomas, sj (Collection Christus 57, Desclée de Brouwer, Paris 1984).

⁷⁸ Zie sectie 1.

⁷⁹ Ignatius heeft het 'praesupponendum' (vooronderstelling) van de GO geschreven om de betrekking aan te geven die er moet bestaan tussen degene die de *Oefeningen* geeft en degene die ze ontvangt. Het kan een richtlijn zijn voor menselijke relaties in het algemeen en in het bijzonder binnen de opvoedingsgemeenschap. hier de vertaling: Wie de GO geeft alsook hij die ze ontvangt, moeten, om meer te worden geholpen en vooruit te gaan, van de veronderstelling uitgaan dat ieder goed christen meer bereid moet zijn de mening van zijn naaste te 'redden' dan ze te veroordelen. Kan hij ze niet redden, dan moet hij vragen hoe de ander ze verstaat. Verstaat hij ze verkeerd, dan moet hij ze met liefde verbeteren. Is dit niet voldoende, dan moet hij alle gepaste middelen zoeken om te bereiken dat hij ze goed verstaat en dat ze gered wordt (GO, 22).

(160) 6/ Er zijn analogieën tussen de methode die angewend wordt in *de Oefeningen* en de traditionele aanpak van het jezuietenonderwijs, waarvan er trouwens heel wat ingelast werd in de *Ratio Studiorum*:

- a. De 'preludiën' (inleidingen) en de voor het gebed opgegeven 'punten' zijn de 'praelectio' (uiteenzetting) van de leerstof.
- b. De 'repetitie' van het gebed wordt in het onderwijs de beheersing van de stof dankzij herhaalde en zorgvuldige repetitie van wat in de klas behandeld werd.
- c. De 'toepassing van de zintuigen' (Ignatius spreekt van '*sentir*' wat soms niet enkel 'voelen' betekent, maar ook 'aanvoelen' of zelfs 'invoelen' - noot van de vertalers) vinden we terug in de aandrang waarmee alles wat scheppende verbeelding is wordt aanbevolen, alsmede in de klemtoon gelegd op ervaring, motivatie, beaming en studievreugde.

B. ENKELE RICHTLIJNEN GEHAALD UIT DE CONSTITUTIES EN DE RATIO STUDIORUM

(zie in Appendix 1 een meer gedetailleerde beschrijving van de inhoud van deze beide documenten)

(161) 1/ Het programma moet zorgvuldig gestructureerd zijn: er wordt een dagorde gevolgd, de lessen steunen op wat in de voorgaande lessen werd aangeleerd en staan met elkaar in verband. Het werkprogramma vormt zo'n eenheid dat elke afzonderlijke les haar bijdrage levert aan de alles overkoepelende doelstellingen.

(162) 2/ Er moet zowel analyse zijn als repetitie, reflectie en synthese. Bij theoretische ideeën sluiten hun praktische toepassingen aan.

(163) 3/ Niet de hoeveelheid bestudeerde leerstof is belangrijk maar veeleer een solide, diepgaande en grondige vorming (*'non multa sed multum'*, niet veel maar grondig).

Besluit

(164) De Inleiding heeft ons herinnerd aan een bijeenkomst te Rome in 1980 en aan de toespraak door pater Pedro Arrupe op het eind van deze ontmoeting. Nadien werd deze toespraak gepubliceerd onder de titel 'Onze colleges vandaag en morgen'. Herhaaldelijk werd ze hier aangehaald, zowel bij het behandelen zelf van de karakteristieken als in de aantekeningen, waar de () naar verwijzen.

(165) In deze rede omschrijft pater Arrupe het doel van een jezuietencollege. Dit doel, zegt hij, is: bij te dragen tot het vormen van "*nieuwe mensen*, helemaal veranderd door de boodschap van Christus, zijn dood en verrijzenis, waarvan ze moeten getuigen door hun eigen leven. De leerlingen die uit onze colleges komen, moeten op een wijze aangepast aan hun leeftijd en ontwikkeling, een levenspatroon tot stand hebben gebracht dat meteen Christus' *liefde* verkondigt, het *geloof dat* uit Hem voortkomt en naar Hem toe leidt, alsook de door Hem geproclameerde *gerechtigheid*⁸⁰.

⁸⁰ OC, 12.

(166) Nog recenter heeft de generaal-overste van de Sociëteit van Jezus, pater Peter-Hans Kolvenbach, dezelfde doelstelling geformuleerd in opvallend eensluidende bewoordingen: "Ons ideaal is een goed gevormde mens, intellectueel bevoegd, openstaand voor vooruitgang, godsdienstig, liefdevol en geëngageerd om gerechtigheid te beoefenen in een geest van edelmoedige dienstbaarheid aan het volk Gods"⁸¹.

(167) Het doel van de jezuitenopvoeding heeft er nooit alleen maar in bestaan een voorraad kennis of vaardigheden op te doen of zich op een loopbaan voor te bereiden, al is dit alles op zichzelf belangrijk en nuttig voor aankomende christenen-met-een-leiderstaak. Het ultieme doel in het secundair onderwijs is veeleer zo'n volkomen ontplooiing van de persoon dat ze tot actie leidt, een actie doortrokken van de geest en de aanwezigheid van Jezus Christus, de mens-voor-anderen.

(168) De internationale commissie voor het apostolaat van de jezuitenopvoeding heeft een poging gedaan om de karakteristieken van deze opvoeding te beschrijven. Daarmee wil ze de colleges helpen hun doel efficiënter te verwezenlijken. De materie is niet nieuw, deze poging niet volledig, het werk van de vernieuwing nooit af. De karakteristieken van de jezuitenopvoeding beschrijven is nooit definitief afgesloten. Nochtans kan een groeiend inzicht in het erfgoed van deze colleges, namelijk de ignatiaanse visie toegepast op de opvoeding, de aanzet zijn tot een vernieuwd elan om zich aan dit werk te wijden en tot een vernieuwde beschikbaarheid om de taken te aanvaarden die deze onderneming beter doen slagen.

[Terug naar inhoudstafel](#)

APPENDIX 1

IGNATIUS, DE EERSTE JEZUIETENSCHOLEN EN DE RATIO STUDIORUM

A. DE GEESTELIJKE WEG VAN IGNATIUS-VAN LOYOLA: 1491-1540

(Dit verhaal van Ignatius' leven berust op '*Het verhaal van de pelgrim*'⁸², een autobiografie die hij drie jaar vóór zijn dood aan een medebroeder jezuïet dicteerde. Hij spreekt over zichzelf altijd in de derde persoon).

VAN LOYOLA NAAR MONTSERRAT

(169) Ignatius werd in 1491 geboren uit een familie van kleine adel op haar kasteel te Loyola (Baskenland). Hij werd als ridder opgevoed aan Spaanse hoven. In zijn autobiografie vat hij de eerste zesentwintig jaar van zijn leven

⁸¹ Causerie van pater generaal P.H. Kolvenbach op de St. Paul's High School, Winnipeg, Canada, op 14 mei 1986, gepubliceerd in het Bulletin van de Provincie SJ van Canada Superior, juni 1986, pp. 7-8.

⁸² Het Spaanse en Italiaanse origineel is verschenen in de 'Monumenta Historica Societatis Jesu', Roma 1943. De jongste Nederlandse vertaling is die van Christof van Buijtenen, onder de titel 'Het verhaal van de pelgrim'. Ze werd uitgegeven bij B. Gottmer, Nijmegen 1 Emmaüs Brugge, z.d., als deel 11 in de reeks 'Spiritualiteit' van het 'Benedictijns tijdschrift'. Verder verwijzen we voor dit werk naar zijn ondertitel 'Autobiografie', verkort tot AU (noot van de vertalers).

samen in één zin: "Hij was iemand die zich aan de ijdelheden van de wereld gaf. Wat hij met name graag deed was zich oefenen in het hanteren van wapens, met een groot en ijdel verlangen daarbij eer te behalen"⁸³. Het verlangen naar roem brengt Ignatius te Pamplona ertoe om deze grensstad te helpen verdedigen tegen de aanvallen van de Fransen. De toestand is hopeloos. Wanneer hij op 20 mei 1521 door een kogel wordt getroffen die zijn ene been verbrijzelt en het andere ernstig verwondt, vallen Pamplona en Ignatius beide in Franse handen.

(170) De Franse dokters dragen zorg voor de lelijk toegetakelde Ignatius en brengen hem terug naar Loyola, waar hij een periode van langdurig herstel doorbrengt. Tijdens deze gedwongen rust vraagt hij om boeken. Uit pure verveling neemt hij vrede met de enige die beschikbaar zijn: *'Het leven der heiligen'* en *'Het leven van Christus'*. Nu en dan valt de lezing stil en gaat de romantische ridder aan het dromen: nu eens over het navolgen, in hun grote daden, van Sint Franciscus en van Sint Dominicus, dan weer over de heldhaftige ridderexploiten in dienst van "een bepaalde meesteres"⁸⁴. Na enige tijd dringt het besef tot hem door dat "er een verschil was. Was hij namelijk met zijn gedachten bij de dingen van de wereld, dan vond hij daar wel veel behagen in, maar liet hij ten slotte vermoeid los, dan voelde hij zich dor en ontevreden. Bedacht hij daarentegen hoe het zou zijn om al de gestrengheden te verrichten waarvan hij gezien had dat de heiligen die hadden gedaan, dan vond hij niet alleen troost zolang hij daar in gedachten mee bezig was, maar bleef hij ook nadat hij ze had losgelaten, tevreden en opgewekt. Maar hij schonk daar geen aandacht aan en kwam er niet toe op dat verschil dieper in te gaan. totdat hem op een keer de ogen een beetje opengingen en hij zich over dat onderscheid begon te verwonderen. Zo leerde hij beetje bij beetje de verschillende aard kennen van de geesten waardoor hij bewogen werd").⁸⁵ Ignatius ontdekt God aan het werk in zijn leven. Zijn hunker naar roem wordt omgevormd tot een verlangen naar volledige toewijding aan God, al is hij er nog helemaal niet zeker van wat zulks betekent. "Heel zijn verlangen ging er ten slotte naar uit op tocht te gaan naar Jeruzalem. Zodra hij beter was zou hij dat gaan doen, en dit onder tuchtiging en onthouding als een van God ontvlamde, edelmoedige ziel verlangt te doen"⁸⁶.

(171) Zodra hij volkomen genezen is begeeft Ignatius zich op weg naar Jeruzalem. De eerste halte is het vermaarde heiligdom in Montserrat. Op 24 maart 1552 legt hij zijn degen en dolk neer "voor het altaar van onze Meesteres van Montserrat, waar hij tevens besloot om daar dan zijn kleren achter te laten en de wapens van Christus aan te trekken"⁸⁷. Heel de nacht brengt hij niet waken door, een pelgrimsstaf in de hand. Van Montserrat begeeft hij zich naar een stad, Manresa genaamd, met de bedoeling er slechts een paar dagen te vertoeven. Hij blijft er bijna een jaar.

[Terug naar inhoudstafel](#)

MANRESA

⁸³ AU 1.

⁸⁴ AU, 6.

⁸⁵ AU, 8.

⁸⁶ AU,9.

⁸⁷ AU, 17.

(172) Ignatius leeft als een pelgrim, bedelend wat hij nodig heeft en bijna de hele tijd in gebed. Aanvankelijk zijn zijn dagen vervuld van een grote troost en vreugde. Weldra echter wordt het gebed hem tot een kwelling en doet hij de ervaring op van verschrikkelijke bekeringen en gewetensangsten, van zo'n troosteloosheid dat hij "sterk bekoord wordt zich te werpen door een groot gat in zijn kamer"⁸⁸. Eindelijk komt de vrede terug. Al biddend denkt Ignatius na over "de goede en de slechte geesten"⁸⁹ die aan het werk zijn in ervaringen als deze. Hij komt erachter dat zijn vrijheid om God een antwoord te geven de invloed ondergaat van deze gevoelens van "troost" en "troosteloosheid". "In die tijd deed God met hem wat een schoolmeester met een kind doet: Hij onderwees hem"⁹⁰.

(173) Gaandeweg wordt de pelgrim gevoeliger voor de innerlijke bewegingen van zijn hart en de uitwendige invloeden van de wereld rondom. Hij herkent God die hem zijn liefde openbaart en hem uitnodigt om ze te beantwoorden. Hij ziet ook in dat zijn vrijheid om daarop in te gaan geholpen of tegengehouden kan worden door de manier waarop hij zich tegenover deze invloeden gedraagt. Hij leert Gods liefde vrij te beantwoorden door te strijden om wat zijn vrijheid in de weg staat uit te schakelen. Maar "liefde drukt zich uit in daden"⁹¹. De volheid van de vrijheid leidt onvermijdelijk tot een totale trouw. Ignatius' vrije antwoord op Gods liefde neemt de vorm aan van een liefdevolle dienst - door zich volledig te wijden aan de dienst van Christus die voor de edelman Ignatius zijn "Koning" is. Omdat het een antwoord-in-liefde is op de liefde van God, kan dit antwoord nooit toereikend zijn. De logica eist een antwoord dat altijd méér ("*magis*") geeft.

(174) De bekering tot een liefdevolle dienst aan God wordt bevestigd door iets wat hij meemaakt wanneer hij op zekere dag stilhoudt aan de oever van de Cardoner. "Terwijl hij daar zat, begonnen hem de ogen van het verstand open te gaan. Niet dat hij een visioen zag, maar hij kreeg inzicht in heel wat dingen en verwierf veel kennis, zowel op het terrein van het geestelijke als inzake geloof en letteren. Dit ging met zo'n sterke verlichting gepaard, dat hem alle dingen nieuw schenen. Hij ontving een grote helderheid in het verstand. Zelfs al zou hij alle hulp bij elkaar tellen die hij gedurende zijn hele leven over al die tweeënzestig jaar van God ontvangen had, dan nog dacht hij niet zoveel verlichting gekregen te hebben als die ene keer"⁹².

(175) Deze ervaringen heeft Ignatius in een klein schriftje opgetekend, een bezigheid waar hij mee begonnen was gedurende zijn herstelperiode in Loyola. In het begin doet hij dit alleen voor zichzelf, doch weldra ziet hij ruimere mogelijkheden. "Van sommige dingen die hij bij zichzelf in zijn ziel had geobserveerd en nuttig bevonden, had hij de indruk dat ze ook voor anderen nuttig zouden kunnen zijn en daarom had hij ze op schrift gesteld"⁹³. Hij heeft God ontdekt en meteen de zin van het leven. Elke voorkomende gelegenheid

⁸⁸ AU, 24.

⁸⁹ AU, 25.

⁹⁰ AU, 27.

⁹¹ GO, 230 (zie boven Aantek. 8).

⁹² AU, 30.

⁹³ AU, 99.

neemt hij te baat om anderen door dezelfde ervaring en ontdekking heen te leiden. Mettertijd nemen de notities een meer gestructureerde vorm aan en worden ze de basis voor een klein boekje, '*Geestelijke Oefeningen*'⁹⁴ geheten. Het werd gepubliceerd om anderen te helpen bij het leiden van mannen en vrouwen via een ervaring van innerlijke vrijheid die voert tot een houding van trouwe dienstbaarheid aan anderen in dienst van God.

(176) De Geestelijke Oefeningen zijn niet een boek om zomaar te lezen. Ze zijn een gids voor een ervaring, voor een actief engagement dat geschikt maakt te groeien in vrijheid en deze op haar beurt leidt tot trouwe dienst. Wat Ignatius in Manresa heeft meegemaakt kan een ervaring worden die men ook persoonlijk beleeft.

In de Geestelijke Oefeningen krijgt eenieder de kans om te ontdekken: hoe zondig ik ook ben, ik word persoonlijk door God bemind en uitgenodigd om zijn liefde te beantwoorden. Dit antwoord nu begint met te onderkennen wat de zonde is en haar gevolgen. Men realiseert zich dat Gods liefde sterker is dan de zonde, men ziet uit naar deze liefde die vergeeft en verlost. De vrijheid om er gevolg aan te geven wordt mogelijk gemaakt dankzij een met Gods hulp toenemende bekwaamheid om de innerlijke en uitwendige factoren die een hinderpaal vormen voor een vrij antwoord, te onderkennen en na strijd te overwinnen. Het antwoord ontwikkelt zich in positieve richting doordat men de wil van God de Vader zoekt en van harte aanvaardt. Zijn liefde werd ons geopenbaard in de persoon en het leven van zijn zoon Jezus Christus. Men ontdekt en kiest de geschikte wegen waarlangs de door liefde gedreven dienst aan God verwezenlijkt wordt, met name via een actieve dienst aan anderen, mannen en vrouwen, midden in het hart van de realiteit.

[Terug naar inhoudstafel](#)

VAN JERUZALEM NAAR PARIJS

(177) In 1523 verlaat Ignatius Manresa en reist hij naar Jeruzalem. De ervaringen van de voorbije maanden in Manresa voltooien de breuk met zijn vorige bestaan en versterken zijn verlangen om zich helemaal te wijden aan de dienst van God. Dit verlangen evenwel heeft nog geen erg duidelijk object. Hij wil in Jeruzalem blijven, er de heilige plaatsen opzoeken en de medemens behulpzaam zijn. Maar het is hem niet geoorloofd zich in deze onrustige stad op te houden. "Sinds de pelgrim had begrepen dat het Gods wil was dat hij niet in Jeruzalem bleef, overdacht hij steeds maar bij zichzelf wat hij nu moest doen. Ten slotte heide hij er meer toe over om enige tijd te gaan studeren ten einde de zielen te kunnen helpen en besloot hij naar Barcelona te gaan"⁹⁵. Hoewel hij al dertig jaar is gaat hij naar school. In de klas zit hij te midden van knapen uit de stad om de spraakkunst te leren. Twee jaar later begeeft hij zich naar Alcalá om er aan de universiteit te studeren. Wanneer hij niet aan het studeren is onderwijst hij anderen in de wegen van de Heer en deelt hij met hen zijn Geestelijke Oefeningen. Doch de Inquisitie wil iemand zonder theologische vorming niet toestaan over geestelijke onderwerpen te spreken. Liever dan er het zwijgen toe te doen over het enige dat voor hem werkelijk belang heeft verlaat Ignatius Alcalá, in de overtuiging dat God hem leidt, en trekt hij naar

⁹⁴ zie boven Aantek. 8

⁹⁵ AU, 50.

Salamanca. De mannen van de Inquisitie blijven hem echter sarren tot hij uiteindelijk in 1528 Spanje definitief verlaat voor Frankrijk, meer bepaald de Parijse universiteit.

(178) In Parijs verblijft Ignatius zeven jaar. Weliswaar hadden zijn prediking en geestelijke leiding tevoren enkele metgezellen aangetrokken die een tijdje bij hem bleven. Nochtans is het aan de universiteit in Parijs dat een duurzaam groepje "vrienden in de Heer"⁹⁶ tot stand komt. Pierre Favre en Francisco Javier delen zijn kamer. "Later wint hij hen voor de dienst van God door middel van de Geestelijke Oefeningen"⁹⁷. Aangetrokken door diezelfde uitnodiging sluiten vier anderen zich weldra bij hen aan. Ieder van deze mannen doet persoonlijk de ervaring van Gods liefde op. Hun verlangen om ze te beantwoorden is zo totaal dat hun leven er helemaal door omgevormd wordt. Aangezien elk van hen wat hij heeft meegemaakt, uitwisselt met de anderen, worden ze met elkaar verbonden door een hechte gemeenschapsband. Deze zal hun hele leven duren.

VAN PARIJS NAAR ROME

(179) In 1534 begeeft dit geringe groepje van zeven compagnons zich naar een kleine kloosterkapel op Montmartre, even buiten Parijs. De enige priester onder hen, Pierre Favre, celebreert er een mis gedurende welke ze hun leven aan God wijden door de geloften van armoede en zuiverheid. Op hetzelfde tijdstip "hadden ze allen beslist wat hun te doen stond, namelijk naar Venetië en vandaar naar Jeruzalem trekken om daar hun leven in dienst te stellen van het heil van de zielen"⁹⁸. In Venetië worden de zes overige gezellen, Ignatius inbegrepen, tot priester gewijd. Hun besluit echter om naar Jeruzalem af te reizen zal dode letter blijven.

(180) De oorlog tussen de christelijke en muzelmanse legers maakt de tocht naar het oosten onuitvoerbaar. Terwijl ze wachten tot de spanning luwt en de bedevaarten hervat kunnen worden, brengen de gezellen hun dagen door met prediken, de Oefeningen geven, werken in ziekenhuizen en onder de armen. Ten slotte, nadat een jaar verlopen is en Jeruzalem onbereikbaar blijft, besluiten ze "naar Rome terug te keren om zich aan de plaatsvervanger van Christus aan te bieden opdat die hen dan te werk zou stellen waar het hem meer tot eer van God leek en tot het heil van de zielen"⁹⁹.

(181) Hun beslissing om zich ten dienste te stellen van de heilige Vader betekent dat ze gezonden kunnen worden naar verschillende delen van de wereld, overal waar de paus ze nodig mocht hebben. De 'vrienden in de Heer' zouden bijgevolg verspreid worden. Dan pas besluiten ze voor een duurzamere band te zorgen die ze verenigd zou houden zelfs als ze fysisch uiteen gingen. Bovendien zouden ze de gelofte van gehoorzaamheid afleggen en aldus een religieuze orde worden.

(182) Naar het einde van hun reis naar Rome gebeurt het dat in een kleine kapel aan de rand van de weg in het dorp La Storta Ignatius "op een heel bijzondere manier door God werd 'bezocht'... Terwijl hij in een kerk zat te bidden voelde hij zo'n verandering in zijn ziel en zag hij zo duidelijk dat God de Vader hem bij zijn

⁹⁶ zie boven Aantek. 62

⁹⁷ AU, 82.

⁹⁸ AU, 85.

⁹⁹ AU, 85.

Zoon plaatste dat hij er gewoonweg niet aan zou durven twijfelen dat God de Vader hem bij zijn Zoon plaatste¹⁰⁰. De gezellen worden de gezellen van Jezus, intiem verbonden voor het verlossingswerk van de verrezen Christus, uitgevoerd in en door de kerk, werkzaam in de wereld. De dienst van God in Christus Jezus wordt een dienst in de kerk en van de kerk in haar zending tot verlossing.

(183) In 1539 worden de gezellen, nu ten getale van tien. gunstig ontvangen door paus Paulus III. De Sociëteit wordt officieel goedgekeurd in 1540. Enkele maanden later wordt Ignatius verkozen tot haar eerste generaal-overste.

B. DE SOCIETEIT VAN JEZUS BEGINT AAN OPVOEDING TE DOEN: 1540-1556

(184) Ofschoon al deze eerste gezellen van Ignatius gediplomeerden zijn van de Parijse universiteit, denken ze er aanvankelijk niet aan instellingen voor opvoeding op te richten. Zoals de aan Paulus III ter goedkeuring voorgelegde 'Formula' het uitdrukt, werd de Sociëteit van Jezus gesticht "met het doel om voor alles het geloof te verdedigen en te verspreiden en de vooruitgang van de zielen in de christelijke leer en levenswijze te behartigen door predikingen in het openbaar, lessen en elk ander middel om de dienst van het woord Gods uit te oefenen. Verder door de Geestelijke Oefeningen, het onderricht van de christelijke leer aan kinderen en ongeletterden, de geestelijke vertroosting van de gelovigen door biechthoren en het toedienen van de overige sacramenten"¹⁰¹. Ignatius wil dat de jezuiten vrij zouden zijn om van de ene plaats naar de andere te trekken overal waar de nood het grootst is. Instellingen zullen hen binden, zo is zijn overtuiging, en deze mobiliteit hinderen. Maar de gezellen hebben slechts één doel: "in alle dingen de goddelijke majesteit liefhebben en dienen"¹⁰². Alle middelen zullen ze aanwenden waardoor ze het best deze liefde en dienst van God kunnen verwezenlijken door anderen te dienen.

(185) Heel spoedig blijkt welke positieve resultaten er te halen zijn uit het opvoeden van jeugdigen. Het duurt dan ook niet lang of de jezuiten nemen dit werk op zich. Vanuit Goa beschrijft Franciscus Xaverius in 1542 met enthousiasme de resultaten die de jezuiten behalen met les geven in het Sint-Pauluscollege. Ignatius antwoordt met aanmoedigingen. Te Gandia in Spanje is inmiddels een college opgericht voor wie zich opmaken om in de Sociëteit in te treden. Onder druk van de ouders begint men in 1546 ook andere jongens uit de stad tot het college toe te laten. Het eerste 'jezuitencollege' als instelling hoofdzakelijk ten behoeve van jonge lekeleerlingen, wordt pas twee jaar later opgericht in Messina. Wanneer opvoeding uiterst geschikt blijkt te zijn, niet enkel voor menselijke en geestelijke vorming, maar bovendien om het door de reformatie bedreigde geloof te verdedigen, neemt het aantal jezuitencolleges heel vlug toe. Vóór zijn dood in 1556 stemt Ignatius persoonlijk in met de stichting van 40 scholen. Eeuwen lang hebben religieuze ordes zich met het vormen van studenten ingelaten via filosofie en theologie. Dat leden van deze nieuwe orde hun opvoederstaak uitbreiden door ook humaniora te onderwijzen en zowaar colleges te leiden, dat is iets nieuws in het leven van de kerk. Daar is een officiële goedkeuring bij pauselijk decreet voor nodig.

¹⁰⁰ AU, 85.

¹⁰¹ Formula 1. Zie boven Aantek. 33.

¹⁰² GO 233

[Terug naar inhoudstafel](#)

(186) Al die tijd blijft Ignatius in Rome en besteedt hij de laatste jaren van zijn leven aan het schrijven van de '*Constituties*'¹⁰³ van de nieuwe religieuze orde.

(187) Geïnspireerd door dezelfde visie als de 'Geestelijke Oefeningen' bewijzen de Constituties' hoezeer Ignatius de verhevenste doelstellingen gepaard kan laten gaan met de meest precieze en concrete middelen om zijn doel te bereiken. Onderverdeeld in tien delen is dit boek als het ware een vormingshandboek voor het jezuïetenleven.

In zijn eerste redactie gaf deel IV richtlijnen voor het opvoeden van jongeren die als jezuïet worden gevormd. Aangezien Ignatius de stichting van nieuwe colleges goedkeurt terwijl hij de Constituties aan het schrijven is, herzielt hij het IVe deel gedeeltelijk om er de principes inzake opvoeding in op te nemen die richtinggevend zijn voor het in de colleges te ondernemen werk. Deze afdeling van de Constituties is bijgevolg de beste bron die ons expliciet en direct Ignatius' opvatting onthult over het opvoedingsapostolaat. Nochtans is het zo dat deze afdeling zo goed als voltooid is vooraleer hij er zich rekenschap van geeft welke aanzienlijke rol de opvoeding zal spelen in de apostolische arbeid van de jezuïeten.

Het voorwoord van het IVe deel geeft het beoogde doel aan: "Het direct nagestreefde doel van de Sociëteit van Jezus is haar eigen leden en de evennaaste het einddoel helpen bereiken waarvoor ze geschapen zijn. Om dit doel te bereiken zijn, behalve het voorbeeld van ons leven, ook de leer en de manier om deze uiteen te zetten noodzakelijk"¹⁰⁴.

De prioriteiten in de vorming van jezuïeten zijn nu die van de jezuïetenopvoeding geworden. De klemtoon valt op de humaniora, waar filosofie en theologie bij aansluiten¹⁰⁵ in een nauwgezet te onderhouden volgorde¹⁰⁶. De onderwezen leerstof wordt geregeld gerepeteerd en de studenten actief betrokken in hun eigen opleiding¹⁰⁷. Veel tijd zal besteed worden aan het ontwikkelen van het schrijftalent¹⁰⁸. Essentieel is de rol van de rector als centrum van gezag, inspiratie en eenheid¹⁰⁹. Het gaat hier niet om nieuwe pedagogische methodes. Ignatius weet best wat het ontbreken ervan betekent en wat de methodes zijn op heel wat scholen, inzonderheid de met zorg aangepaste methodes aan de Parijse universiteit. Hij kiest er, met de nodige aanpassing, die uit welke het meest efficiënt zullen zijn om de doelstellingen van de jezuïetenopvoeding te bereiken. Wanneer hij het expliciet heeft over colleges voor lekeleerlingen, in het 7de hoofdstuk van deel IV, dan gaat hij daar niet gedetailleerd op in tenzij op enkele punten. Hij vraagt bij voorbeeld met aandring dat de leerlingen, toentertijd zo goed als allen zonder uitzondering christen, "degelijk onderwezen zouden worden in de christelijke leer"¹¹⁰. Overeenkomstig het beginsel dat er geen tijdelijke

¹⁰³ Zie boven Aantek. 7.

¹⁰⁴ CON, 307.

¹⁰⁵ CON, 351.

¹⁰⁶ CON, 366.

¹⁰⁷ CON, 375 en 378.

¹⁰⁸ CON, 381.

¹⁰⁹ CON 421 tot 439

¹¹⁰ CON, 395.

vergoeding mag bestaan voor enig geestelijk dienstwerk door jezuïeten uitgeoefend, mag er geen schoolgeld worden gevraagd¹¹¹. Behalve wat deze en een paar andere details betreft, vergenoegt Ignatius er zich mee een fundamenteel principe toe te passen dat men allerwege in de Constituties aantreft: "Aangezien men in de afzonderlijke gevallen een grote verscheidenheid moet bewaren volgens de omstandigheden van plaats en personen, zal men hier niet verder afdalen tot in de details. Alleen dit: in elk college zullen er regels zijn, toepasselijk op al zijn noden"¹¹². In een nadien opgestelde nota voegt hij er deze suggestie aan toe: "Men kan die regels uit het Romeins college aan de andere colleges aanpassen welke voor hen goed lijken uit te komen"¹¹³.

(188) In zijn briefwisseling belooft Ignatius de regels en basisprincipes die voor de colleges richtinggevend moeten zijn, verder uit te werken. Maar hij benadrukt dat hij deze principes niet kan voorleggen zolang hij ze niet kan halen uit de concrete ervaring van wie effectief in het opvoedingswerk staan. In de vroege morgen van 31 juli 1556 sterft Ignatius, voordat hij zijn belofte ten uitvoer heeft kunnen leggen.

C. DE RATIO 'STUDIORUM' EN DE MEER RECENTE GESCHIEDENIS

(189) Onder de eerste jezuïeten zijn niet allen het erover eens dat de Sociëteit zich met dit collegewerk moet inlaten. Daarover bestaan heel wat meningsverschillen tot halfweg de 17de eeuw. Wat niet wegneemt dat het opvoedingswerk van de jezuïeten zich vrij snel ontwikkelt. Van de 40 scholen die Ignatius heeft goedgekeurd, zijn er op het ogenblik dat hij sterft 35 volop bedrijvig, hoewel het totale aantal jezuïeten niet eens duizend bedraagt. In 40 jaren klimt het aantal colleges op tot 245. Louter praktisch bekeken wordt het dus dringend nodig een document op te stellen waarin de beginselen die voor alle jezuïetencolleges gelden, beschreven worden.

(190) De opeenvolgende oversten van de Sociëteit hebben een gedachte-uitwisseling op basis van concrete ervaringen sterk aangemoedigd. Zo kan er, zonder Ignatius' beginsel te schenden dat men rekening moet houden met "de omstandigheden van plaatsen en personen", een basisprogramma opgesteld worden met deze ervaringen als uitgangspunt. Dit programma en deze pedagogie zouden dan gemeenschappelijk zijn voor alle jezuïetencolleges. Hierop volgt dan inderdaad een periode van intense uitwisseling onder de colleges.

(191) De eerste schetsen voor een gemeenschappelijk document nemen, zoals Ignatius het gewent had, de 'regels van het Romeins college' tot grondslag. Door pater generaal Claudius Aquaviva wordt een internationale commissie van zes jezuïeten aangesteld. Deze paters komen in Rome bijeen om de eerste ontwerpen op basis van wereldwijde ervaringen aan te passen. In 1586 en opnieuw in 1591 publiceert deze groep een meer uitgebreide tekst waar een

¹¹¹ CON, 398.

¹¹² CON, 395.

¹¹³ CON, 396. Het Romeins College werd door Ignatius zelf gesticht in 1551. Het begin ervan was heel bescheiden, maar Ignatius verlangde dat het tot model zou worden voor alle jezuïetencolleges ter wereld. Mettertijd werd het een universiteit waarvan de naam na de éénmaking van Italië werd veranderd in die van Gregoriaanse Universiteit.

ruimere verspreiding aan gegeven wordt om hem te kunnen becommentariëren en verbeteren. Na nieuwe uitwisseling van ideeën, commissievergaderingen en redactiewerk wordt dan eindelijk op 8 januari 1599 een definitieve '*Ratio Studiorum*' uitgegeven¹¹⁴.

(192) De eindversie van de '*Ratio Studiorum*' of Studieplan voor de jezuïetencolleges is een handboek dat leerkrachten en beleidslieden moet helpen bij de dagelijkse gang van zaken. Het is een geheel van 'regels' of praktische richtlijnen betreffende kwesties als schoolbestuur, vorming en verdeling van de docenten, studieprogramma en onderwijsmethodiek. Zoals deel IV van de Constituties is het niet zozeer een oorspronkelijk werk als een verzameling van de doeltreffendste opvoedingsmethodes uit die tijd, getest en aangepast in functie van wat de jezuïetencolleges op het oog hebben.

In het document zijn er maar weinig verwijzingen naar de principes die er nochtans aan ten grondslag liggen en voortvloeien uit de door Ignatius en zijn gezellen doorleefde ervaringen. Wel waren ze te vinden in de eerste versies, doch in de definitieve tekst van 1599 worden ze veeleer voorondersteld. De betrekkingen leraren-leerlingen, om maar één voorbeeld aan te halen, moeten zich richten naar het model van de relatie tussen degene die de Oefeningen geeft en hem die ze doet. Aangezien de opstellers van de *Ratio*, zoals trouwens alle leerkrachten op de colleges, jezuïeten zijn, kan dit punt vanzelfsprekend lijken. Ofschoon dit niet met evenzoveel woorden wordt gezegd, is de geest die de *Ratio* bezielt, zoals ook die welke de eerste jezuïetenscholen inspireert, de ignatiaanse visie op de wereld.

(193) Het proces dat geleid heeft tot het publiceren van de *Ratio* brengt een 'systeem' van colleges tot stand waarvan kracht en invloed berusten op een gemeenschappelijke geest. Deze komt tot uiting in gemeenschappelijke beginselen, gegrondvest op de ervaring, bijgestuurd en aangepast dankzij voortdurende ideeënuitswisseling. Het is het eerste opvoedkundige 'systeem' dat de wereld ooit gezien heeft.

(194) Gedurende meer dan tweehonderd jaar ontwikkelt en verspreidt zich het systeem tot het plots en tragisch wordt afgebroken. Wanneer de Sociëteit van Jezus in 1773 op bevel van de paus opgeheven wordt, wordt meteen een net van 845 onderwijsinstellingen over heel Europa, de beide Amerika's, Azië en Afrika grotendeels vernietigd. Enkele colleges blijven nog open op Russisch grondgebied doordat de opheffing van de Sociëteit in Rusland nooit echt is doorgegaan.

(195) Wanneer Pius VII in 1814 ertoe overgaat de Sociëteit van Jezus weer op te richten, geeft hij als een van de redenen voor zijn beslissing aan dat "de katholieke kerk aldus weer haar voordeel zou kunnen doen met hun ervaring als opvoeders"¹¹⁵. Het opvoedingswerk wordt bijna onmiddellijk hervat. Enkele tijd later, in 1832, wordt bij wijze van proef een herziene tekst van de *Ratio*

¹¹⁴ De oorspronkelijke Latijnse tekst van de RS van 1599 werd heel recentelijk, samen met de eerste redacties gepubliceerd in Volume 5 van de Monumenta Paedagogica Societatis Jesu, door Ladislav Lukacs, sj (Institutum Historicum Societatis Jesu, Via dei Penitenzieri, 20, 00193 Roma, Italië, 1986).

¹¹⁵ Woorden uit de pauselijke bui '*Sollicitudo Omnium Ecclesiarum*', 7 augustus 1814, waardoor de Sociëteit van Jezus in heel de wereld werd hersteld.

Studiorum gepubliceerd. Deze versie werd evenwel nooit definitief goedgekeurd. De beroering in het 19de eeuwse Europa, de revoluties vaak gepaard met het uitdrijven van jezuiten uit verscheidene landen en dus ook uit hun colleges, verhinderen een echte vernieuwing van de jezuitenpedagogie. Vrij vaak is de Sociëteit zelf verdeeld en haar onderwijsbestel wordt als ideologische steun voor de wagen gespannen van tegen elkaar oorlogvoerende naties. Toch komen, ondanks de moeilijkheden, de colleges van de Sociëteit opnieuw tot bloei, hoofdzakelijk dan in de jonge naties van Amerika, India en Oost-Azië.

(196) In de 20ste eeuw kennen, vooral sinds de tweede wereldoorlog, de jezuitencolleges een indrukwekkende ontplooiing, zowel in omvang als in aantal. Het zaad van een nieuwe geest is aan het kiemen gegaan dankzij enkele decreten van verscheidene Algemene Congregaties. De toepassing van het Tweede Vaticaans Concilie wordt geïncorporeerd in het 28ste decreet van de 31ste Algemene Congregatie. Heden ten dage strekt het jezuitenapostolaat van de opvoeding zich uit over méér dan 2000 onderwijsinstellingen, met een ongelooflijke verscheidenheid van types en niveaus. 10.000 Jezuiten werken nauw samen met méér dan 100.000 leken aan de opvoeding van méér dan 1.500.000 jeugdigen en volwassenen in 56 landen over de wereld.

(197) Het tot eenheid gebrachte 'systeem' uit de 17e eeuw is thans niet langer leefbaar. Ofschoon heel wat principes van de oorspronkelijke *Ratio* vandaag nog altijd gelden, hebben het aan alle colleges van de wereld opgelegde studieprogramma en de éénvormige structuren moeten wijken voor de uiteenlopende noden van verschillende culturen en religieuze gezindten en voor de nieuwe pedagogische methodes die variëren van de ene cultuur tot de andere.

(198) Dit wil niet zeggen dat een jezuitisch 'systeem' van opvoeding niet meer haalbaar is. Een gemeenschappelijke geest, de visie van Ignatius, heeft de jezuitencolleges van de 16e eeuw in de gelegenheid gesteld om gemeenschappelijke principes en methodes uit te werken. Een gemeenschappelijke geest en doel, evenzeer als de meer specifieke principes en methodes bevat in de *Ratio*. brachten het 17de eeuwse systeem tot stand. Deze zelfde door allen gedragen geest. samen met de fundamentele doelstellingen en de beleidslijnen die eruit voortvloeien, karakteriseert de 'jezuiten'-colleges van vandaag, zelfs wanneer de concrete toepassingen aanzienlijk van elkaar verschillen en tal van details van het schoolleven bepaald worden door culturele factoren en invloeden van buitenaf.

APPENDIX II

SCHEMATISCH OVERZICHT

In wat nu volgt wordt het verband tussen de visie van Ignatius en de karakteristieken van de jezuïetenopvoeding schematisch voorgesteld. De negen punten in de eerste kolom nemen de titelteksten over deze visie die elke van de negen secties voorafgaan, weer op. De nummers tussen () verwijzen naar de Aantekeningen elders in onze tekst. Op hun beurt verwijzen deze naar Ignatius' geschriften, in het bijzonder de geestelijke Oefeningen en de Constituties, en naar de historische samenvatting in Appendix 1.

In de tweede kolom worden de 28 fundamentele karakteristieken weer opgesomd. Zo zien wij meteen hoe ze overeenstemmen met Ignatius' visie.

De parallel klopt niet helemaal. Het zou juister zijn te zeggen dat de karakteristieken uit de ignatiaanse visie afgeleid worden of dat ze er hun wortels in vinden.

IGNATIUS' VISIE OP DE WERELD

Voor Ignatius is God de Schepper en Heer, de hoogste Goedheid, de enige Werkelijkheid die absoluut is¹¹⁶.

Elke andere realiteit komt uit God en heeft slechts waarde in de mate dat ze naar God leidt¹¹⁷.

Deze God is in ons leven aanwezig, "werkend voor ons" in alle dingen. Door het geloof kan Hij ontdekt worden in alle natuurlijke en menselijke gebeurtenissen,

in de geschiedenis als geheel

DE JEZUIETENOPVOEDING

- is een instrument voor apostolaat.

- bevat een religieuze dimensie die heel de opvoeding doordringt.

- koestert een grote waardering voor de wereld.

- bevordert de dialoog tussen geloof en cultuur.

¹¹⁶ Appendix 1, 175. De namen die Ignatius gebruikt om over God te spreken bevinden zich in al zijn geschriften. Zie bijvoorbeeld GO, 15 en 16.

¹¹⁷ Dit is het 'Grondbeginsel en grondslag' van de GO, 23. Zie boven Aantek. 8

en speciaal in de ervaringen die elke individuele persoon doormaakt¹¹⁸.

2

Iedereen, man of vrouw, wordt door God persoonlijk gekend en bemind. Deze liefde roept een antwoord op dat, om authentiek menselijk genoemd te kunnen worden, de uitdrukking moet zijn van een radicale vrijheid¹¹⁹. Vandaar dat, om die liefde te beantwoorden, elke mens ertoe opgeroepen wordt te zijn:

- vrij om zichzelf te geven, door de verantwoordelijkheid van zijn daden op zich te nemen en er de gevolgen van te dragen. Dit is de vrijheid tot betrouwbaarheid en trouw.

- vrij om in trouw en geloof te arbeiden aan het ware geluk, het doel van het leven. Vrij om met anderen samen te werken in dienst van het rijk Gods tot heil van de schepping¹²⁰.

3

Ten gevolge van de zonde en haar nasleep is de vrijheid om Gods oproep te beantwoorden niet iets automatisch. Geholpen en gesterkt door Gods verlossende liefde zijn wij in een voortdurende strijd gewikkeld om de hindernissen die de

- helpt mee aan de algehele vorming van eenieders persoonlijkheid binnen de mensengemeenschap.

-bekommert zich nadrukkelijk om ieder afzonderlijk en besteedt hem een aparte zorg.

-moedigt een houding van openheid aan tegenover verandering, rijping en groei.

-onderstreept de zelfwerkzaamheid van de leerlingen.

¹¹⁸ Dat God door te scheppen voor ons werkt is een voor de ignatiaanse spiritualiteit fundamentele gedachte. Twee voorbeelden in de GO zijn de meditatie over 'De menswording', 101-109, en de 'Beschouwing om de liefde te bereiken', 230-237. Het citaat komt uit 236. Ignatius sprak voortdurend over 'God zien in alle dingen'. Dit woord werd door Nadal, een van Ignatius' eerste gezellen, geparafraseerd als 'contemplatief zijn in de actie'.

¹¹⁹ Appendix I, 173.

¹²⁰ Het doel dat in de GO wordt nagestreefd heeft men samengevat in de uitdrukking 'geestelijke vrijheid'. Ignatius zelf geeft ze de volgende titel mee: "Geestelijke Oefeningen om zichzelf te overwinnen en zijn leven te ordenen zonder zich in zijn beslissingen te laten leiden door enige ongeordende neiging"(GO, 21).

vrijheid beletten - inclusief de gevolgen van de zonde - te onderkennen en uit de weg te ruimen.

Tegelijk ontwikkelen wij bij onszelf alles wat het uitoefenen van de echte vrijheid pas mogelijk maakt¹²¹:

a. Deze vrijheid vereist zelfkennis, zelfliefde en oprechte zelfaanvaarding. Ze vergt een totale beslistheid om zich te bevrijden van elke ongeordende gehechtheid aan rijkdom, eer, gezondheid, macht of wat dan ook, ja aan het leven zelf¹²².

b. Echte vrijheid vraagt een realistische kennis van de vele krachten die vanuit de ons omringende wereld op ons inwerken. Ze veronderstelt dat men zich losmaakt van een misvormde waarneming van de werkelijkheid, van allerlei valse waarden, starre houdingen en benepen ideologieën¹²³.

c. Om deze echte vrijheid te veroveren is het nodig de invloeden te onderkennen die haar bevorderen of beperken en die voortkomen uit onze affectiviteit, ons verleden, onze betrokkenheid op anderen en uit heel de dynamiek van geschiedenis, cultuur en sociale structuren¹²⁴.

4

In zijn visie op de wereld kiest Ignatius als middelpunt de historische figuur van Jezus Christus¹²⁵. Hij is het model voor elk mensen-leven wegens zijn volmaakt

-bevordert realistische zelfkennis, zelfliefde en zelfaanvaarding.

-verstreckt een realistische kennis van de wereld waarin wij leven.

-is georiënteerd op waarden.

-stelt Jezus Christus voor als het model voor ons leven als mens.

¹²¹ Appendix 1, 172. Dit is een samenvatting van de 'eerste week' van de GO.

¹²² Appendix I, 173. GO, 313-329 'Regels voor de onderscheiding der geesten'.

¹²³ Appendix I, 173. GO, 142-146 'De twee standaarden'.

¹²⁴ GO 24-42 'Het gewetensonderzoek' en 142-146 'De twee standaarden'.

¹²⁵ Appendix 1, 173 en 182. GO, 53, 95-98 'Het rijk van Christus', 167 'De derde graad van nederigheid'. De 2e, 3e en 4e week van de GO hebben als doel tot een engagement te brengen om Christus te volgen.

antwoord op de liefde van zijn Vader in het dienen van mensen.

Hij deelt onze menselijke bestaanswijze en nodigt ons uit Hem te volgen "onder de standaard van het kruis" als een liefdevol antwoord aan de Vader¹²⁶.

Hij leeft te midden van ons en blijft de mens-voor-andere in het dienen van God.

5

Een liefdevol en vrij antwoord op Gods liefde kan niet zomaar speculatief en theoretisch blijven. Wat het ook mag kosten, principes moeten leiden tot beslissen en handelen : "liefde wordt bewezen door daden"¹²⁷.

Ignatius vraagt een totaal en actief engagement van mannen en vrouwen die "om Christus na te volgen en metterdaad op Hem te gelijken", hun ideaal verwezenlijken in de reële wereld van gezin, zakenmilieu, sociale organisaties, politieke en juridische structuren en religieuze activiteiten¹²⁸.

6

Voor Ignatius wordt de oproep van Christus beantwoord in en door de rooms-katholieke kerk, het instrument waardoor Hij sacramenteel in de wereld aanwezig is¹²⁹. Maria, de moeder van Jezus, staat model voor dit antwoord¹³⁰.

¹²⁶ GO, 116 'De beschouwing van de geboorte'. Zie ook de boven vermelde 'De twee standaarden'.

¹²⁷ Appendix 1, 173 en 179. GO, 135 en 169-189 'De keuze'.

¹²⁸ Appendix 1, 177 en 184.

¹²⁹ GO 352-370 'Regels om de ware zin voor de kerk te bezitten'. Formula, 3. CON, 603. En passim in Ignatius' geschriften. Toen het Ignatius niet meer mogelijk was naar het Heilig Land te gaan om er Christus direct te dienen, koos hij de 'daaropvolgende beste zaak': hij begaf zich naar Rome om de kerk te dienen onder de 'plaatsvervanger van Christus'.

¹³⁰ De godsvrucht tot Maria, de moeder van Jezus, blijkt uit heel Ignatius' leven. In Montserrat is hij

-waarborgt een aangepaste pastorale hulp.

-getuigt van haar geloof door een gebed, een cultus en een dienstbaarheid die zowel persoonlijk zijn als communautair.

- bereidt voor op een engagement in het actieve leven.

- staat in dienst van een geloof dat zich inzet voor de gerechtigheid.

- streeft de vorming na van mannen-en-vrouwen-voor-andere.

- geeft blijk van een bijzondere zorg voor de kansarmen.

- is een apostolisch instrument in dienst van de kerk via de dienst aan de maatschappij.

zijn pelgrimstocht begonnen, Appendix I, 171. Zij is aanwezig heel de GO door, bv. 47, 63, 102 vv., 111 vv., 147, 218, 299.

Als priesters waren Ignatius en zijn eerste metgezellen allen gewijd tot de dienst van Christus' plaatsvervanger. De Sociëteit droegen ze deze zelfde dienst op, namelijk zich "daarheen begeven waar hij zou oordelen dat een grotere dienst aan God onze Heer en een groter goed voor de zielen daaruit zouden voortvloeien"¹³¹.

7

Herhaaldelijk dringt Ignatius aan op het 'magis' (méér). Voortdurend was hij erop bedacht God beter te dienen door Christus van dichterbij na te volgen. Deze zorg lag aan de oorsprong van heel de apostolische bedrijvigheid der eerste metgezellen.

Een concreet antwoord op Gods oproep moet "een grotere waarde bezitten"¹³².

8

Toen Ignatius tot de ontdekking was gekomen van Gods liefde zoals ze zich openbaart in Christus en deze liefde begon te beantwoorden door zich toe te wijden aan het rijk Gods, deelde hij zijn ervaringen aan anderen mee. Hij trok enkele gezellen aan, ze werden 'vrienden in de Heer' in dienst van anderen¹³³.

De sterkte van een gemeenschap die werkt in dienst van het Koninkrijk is veel groter dan die van een enkeling of een groep enkelingen.

- bereidt de leerlingen erop voor actief deel te hebben aan het leven van de kerk en de plaatselijke gemeenschap, in dienst van anderen.

- streeft in haar vormingswerk naar uitmuntendheid.

- legt getuigenis af van deze uitmuntendheid.

- beklemtoont de samenwerking tussen leken en jezuïeten.

- berust op een geest van gemeenschap onder lerarenkorps en beheerders, jezuïetencommunity, bestuursorganen, ouders, leerlingen, oud-leerlingen, weldoeners.

- vindt plaats binnen een gemeenschap bevorderende structuur.

¹³¹ . Appendix I, 180 en 182. Volgens sommigen zou Ignatius aan de oorsprong liggen van de uitdrukking 'plaatsvervanger van Christus'. Of dit nu zo is of niet, de loyaliteit jegens de paus is typisch voor Ignatius en de door hem gestichte Sociëteit.

¹³² Appendix 1, 173. GO, 97, 155.

¹³³ Appendix 1, 178, 181.

Ignatius en zijn metgezellen namen hun beslissingen op grond van een ononderbroken proces van 'onderscheiding', elk apart en in groep, telkens in een context van gebed. Het resultaat van hun werkzaamheden in gebed overdenkend lieten ze vroeger genomen beslissingen de revue passeren. Ze pasten hun methodes aan, in een voortdurend zoeken naar de grotere dienst van God ('magis')¹³⁴.

-past middelen en methodes aan om wat ze wil bereiken efficiënter te verwezenlijken.

-vormt een samenhangend systeem van colleges met een gemeenschappelijke visie en gemeenschappelijke oogmerken.

-wil helpen bij de nodige beroepsopleiding en voortgezette vorming, in het bijzonder van leerkrachten.

¹³⁴ De 'onderscheiding van de geesten' is te vinden in heel Ignatius' levensloop. Ze is evident te merken in Manresa (Appendix I, 170) en blijft toenemen gedurende heel zijn verder leven. Een kort document 'De beraadslaging van de eerste paters' beschrijft de onderscheiding van Ignatius' eerste gezellen die geleid heeft tot het oprichten van de Sociëteit van Jezus. Zie Appendix I, 189-193, het proces dat geleid heeft tot de eerste RS. Ook de GO, 313-336 'Regels voor de onderscheiding van de geesten'.

